

**ĀRPUSĢIMENES APRŪPE
(AUDŽUĢIMENE, AIZBILDNĪBA) un
ADOPCIJA**

Senāta judikatūras atziņas (2006. gada marts–2022. gads)

Apkopoјumu sagatavoja: Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa
sadarbībā ar Senāta Administratīvo lietu departamentu un
Senāta Civillietu departamentu

Rīga 2023

Satura rādītājs

Ievads	5
1. Ārpusģimenes aprūpe	7
1.1. Audžuģimene	7
1.1.1. Audžuģimenes jēga un būtība	7
1.1.2. Audžuģimenes statusa iegūšana un zaudēšana un audžuģimeņu uzraudzība	7
<i>Bāriņtiesu likuma 17. panta 2. punkts.....</i>	7
<i>Bāriņtiesu likuma 25. panta otrā daļa</i>	8
1.2. Aizbildnība.....	9
1.2.1. Aizbildnības būtība un nodibināšana	9
<i>Civillikuma 9. pants</i>	10
<i>Civillikuma 223. pants</i>	10
<i>Civillikuma 224. pants</i>	11
<i>Civillikuma 245. pants</i>	12
1.2.2. Aizbildņa izvēle un iecelšana/apstiprināšana.....	12
<i>Civillikuma 235. un 236. pants</i>	12
<i>Bāriņtiesu likuma 29. panta pirmā un otrā daļa.....</i>	13
<i>Civillikuma 230. pants</i>	14
1.2.3. Atlīdzība aizbildnim.....	14
1.2.4. Aizbildnības izbeigšanās aizbildnim.....	15
<i>Civillikuma 341. pants un Bāriņtiesu likuma 33. pants</i>	15
1.2.5. Jautājumi, kas saistīti ar nepilngadīgā pārstāvēšanu un mantas pārvaldību	17
<i>Civillikuma 262. pants</i>	17
<i>Civillikuma 293. pants</i>	17
<i>Civillikuma 1898. pants</i>	18
1.3. Bērna ievietošana ārpusģimenes aprūpē	18
1.3.1. Bērna ievietošana audžuģimenē (Bāriņtiesu likuma 25. panta pirmās daļas 3. punkts).....	18
1.3.2. Bērna ievietošana ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā (Bāriņtiesu likuma 35. pants).....	19
1.3.3. Vecāka un bērna, kas atrodas ārpusģimenes aprūpē, saskarsme (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. pants un Bāriņtiesu likuma 39. pants).....	21
<i>Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. pants un Bāriņtiesu likuma 39. pants</i>	21
1.4. Procesuālie jautājumi	23
1.4.1. Vispārīgas atziņas	23

1.4.2. Bērna, kurš atrodas ārpusģimenes aprūpē, pārstāvniecība (Bāriņtiesu likuma 17. panta 10. punkts).....	23
1.4.3. Subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu	24
1.4.3.1. Audžuģimenes subjektīvās tiesības pārsūdzēt bāriņtiesu lēmumus (Bāriņtiesu likuma 25. panta ceturtnā daļa).....	24
1.4.3.2. Vecāku, kura aizgādības tiesības ir ierobežotas vai apturētas, subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu.....	25
1.4.3.3. Personas subjektīvās tiesības prasīt iecelt sevi par aizbildni (Civillikuma 235. un 236. pants).....	26
1.4.3.4. Aizbildņa subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu	28
2. Adopcija	29
2.1. Adopcijas būtība un mērķis.....	29
Civillikuma 162. pants	29
2.2. Adoptētājs	30
Civillikuma 163. pants	30
2.3. Adopcijas process (t. sk. pirmsadopcijas process).....	32
2.3.1. Piekrišanas došana bērna adopcijai (Civillikuma 169. pants)	33
2.3.2. Bērna nodošana adoptētājam	34
Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumu Nr. 111 „Adopcijas kārtība” 24. un 25. punkts	34
2.3.3. Bāriņtiesas kompetence pirmsadopcijas procesā	35
2.3.4. Pirmsadopcijas procesa izbeigšana (Bāriņtiesu likuma 34. panta pirmās daļas 5. punkts un 57. panta pirmās daļas 3. punkts).....	36
2.3.5. Aizliegums izmantot paternitātes atzīšanu kā adopcijas alternatīvu.....	37
2.4. Adopcijas sekas un atcelšana	37
Civillikuma 172. un 173. pants	37
Civillikuma 175. pants	38
2.5. Atziņas, kas saistītas ar administratīvā procesa jautājumiem	38
2.6. Atziņas, kas saistītas ar civilprocesa jautājumiem	39
3. Bērna tiesību aizsardzības princips un bērna uzklauššana	40
3.1. Bērnu tiesību aizsardzības princips (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pants).....	40
3.1.1. Bērnu tiesību prioritāte.....	40
3.2.2. Bērna vislabākās intereses	42
3.2. Bērna uzklauššana (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmā daļa un 20. panta otrā daļa).....	43
3.2.1. Vispārīgas atziņas	43

3.2.2. Tieša un pastarpināta bērna uzklauššana	45
3.2.3. Bērna viedoklis un tā vērtēšana	47
Izmantoto nolēmumu saraksts.....	49
Administratīvo lietu departamenta nolēmumi.....	49
Civillietu departamenta nolēmumi.....	50

Ievads

Šajā tiesu prakses apkopojumā tiek turpināts ar 2022. gada Senāta apkopojumu „Aizgādība, saskarsme, uzturlīdzekļi. Senāta judikatūras atziņas 2006. gads–2022. gada septembris”¹ sāktais darbs pie Senāta atziņu saistībā ar vecāku un bērnu savstarpējām tiesībām un pienākumiem apkopšanas. Šajā apkopojumā aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar laiku, kad vecākiem ir pārtrauktas, vai atņemtas aizgādības tiesības (jautājumi, kas saistīti ar audžuģimēnēm un aizbildnību), un adopciju.

Apkopojums prioritāri ir sagatavots, kā tiesību aktu komentāri, cenšoties sadalīt normas pēc dažādiem tiesību jautājumiem, proti, ir norādīta tiesību norma (nepieciešamības gadījumā arī tās grozījums vai vēsturiskā redakcija), kam seko saistībā ar tās interpretāciju un piemērošanu paustās Senāta atziņas. Pārskatāmībai un lietotāju ērtībai apkopojums ir sadalīts trijās nodaļās. Pirmā nodaļa ir par ārpusģimenes aprūpi, kas šajā apkopojumā tiek saprasta kā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 7. punktā noteiktā aprūpe (proti, aprūpe, kas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem tiek nodrošināta pie aizbildņa, audžuģimēnē, bērnu aprūpes iestādē), un tajā tiek skatīti jautājumi par audžuģimēnēm un aizbildnību. Otrā apkopojuma nodaļa ir veltīta adopcijas jautājumiem. Jautājumi par audžuģimēnēm, aizbildnību un adopciju ir regulēti vairākos Latvijas likumos (piemēram, Civillikumā, Bērnu tiesību aizsardzības likumā, Bāriņtiesu likumā) un Ministru kabineta noteikumos (piemēram, 2018. gada 26. jūnija noteikumos Nr. 354 „Audžuģimenes noteikumi” un 2018. gada 30. oktobra noteikumos Nr. 667 „Adopcijas kārtība”). Daļa no tiesiskā regulējuma pēdējo piecu gadu laikā ir mainījusies. Savukārt trešā apkopojuma nodaļa ir veltīta bērnu tiesību aizsardzības principam un bērna uzklauššanu. Vienlaikus ir uzsverams, ka trešajā apkopojuma nodaļā atrodams atziņas ir atrodamas arī citos Senāta apkopojumos, it īpaši 2022. gada Senāta apkopojumā „Aizgādība, saskarsme, uzturlīdzekļi. Senāta judikatūras atziņas 2006. gads–2022. gada septembris”.

Lai veicinātu vienvērtīgu praksi šīs kategorijas lietās, šajā apkopojumā ir sistematizētas Senāta Administratīvo lietu un Civillietu departamenta nolēmumos paustās atziņas. Katra Senāta atziņa ir atdalīta, tās beigās ir dota atsauce uz citēto nolēmumu un tā izmantotajiem punktiem, kā arī nepieciešamības gadījumā apkopojuma sagatavotāju piebilde par konkrēto atziņu (piemēram, informācija par Satversmes tiesas nolēmumu vai izmaiņām tiesiskajā regulējumā).

Vienlaikus ir norādāms, ka jau iepriekš Senāts savā tīmekļvietnē ir publicējis divus apkopojumus, kas ir saistīti ar adopcijas tēmu, tomēr šis apkopojums nav uzskatāms par iepriekšējo aizstājēju, bet gan tikai papildinājumu jau iepriekš publicētajiem apkopojumiem. Šobrīd Civiltiesību sadaļā ir publicēti šādi divi apkopojumi: 2014. gada apkopojums „Tiesu prakse adopcijas jautājumos”² un 2004. gada apkopojums „Tiesu prakse civillietu izskatīšanā par bērna izcelšanās noteikšanu, adopcijas apstiprināšanu un atcelšanu, uzturlīdzekļu piedziņu no vecākiem bērna uzturēšanai, laulības šķiršanu un neesamību”³.

Apkopojumā ir iekļauti nozīmīgākie Senāta Administratīvo lietu un Civillietu departamenta nolēmumi laika posmā no 2006. gada marta līdz 2022. gada decembrim. Apkopojumā ietvertā prakse var tikt tālākveidota, tādēļ katra norādītā atziņa vienmēr ir aplūkojama kopsakarā ar spēkā esošo regulējumu.

¹ [Apkopojums pieejams šeit.](#)

² [Apkopojums pieejams šeit.](#)

³ [Apkopojums pieejams šeit.](#)

Apkopojumu sagatavoja Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa sadarbībā ar Senāta Administratīvo lietu un Civillietu departamentu.

1. Ārpusģimenes aprūpe⁴

1.1. Audžuģimene

1.1.1. Audžuģimenes jēga un būtība

Audžuģimene ir viens no bērna aprūpes veidiem noteiktu laiku ārpus bērna vecāku ģimenes.⁵

Audžuģimene atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5. pantam ir arī viens no bērnu tiesību aizsardzības subjektiem, kas nozīmē, ka audžuģimenei ir jānodrošina audžuģimenē ievietoto bērnu tiesību aizsardzība. Ja audžuģimene nepilda audžuģimenes pienākumus atbilstoši bērnu interesēm, bāriņtiesa lemj par audžuģimenes statusa atņemšanu.⁶

Audžuģimene aizstāj bērniem viņu vecākus, kas nozīmē, ka audžuģimenei ir jā rūpējas par bērnu tiesību un tiesisko interešu ievērošanu un aizsardzību, kā to darītu bērna vecāks (*Civillikuma 177. pants*). Tas nozīmē arī rūpēties par bērnu, ņemot vērā viņa personības iezīmes. Fiziska, emocionāla vardarbība pret bērnu nav attaisnojama ar argumentu par bērna personības iezīmēm.

Savstarpēju komunikācijas problēmu gadījumā ir jāmeklē speciālistu, tostarp psihologu un bāriņtiesas, palīdzība vai arī jālūdz bāriņtiesai nodrošināt bērnam citu aprūpes veidu.⁷

1.1.2. Audžuģimenes statusa iegūšana un zaudēšana un audžuģimeņu uzraudzība

Bāriņtiesu likuma 17. panta 2. punkts

17. pants. Bāriņtiesas vispārīgie pienākumi

Bāriņtiesa:

[..]

2) izskata iesniegumus un sūdzības, to skaitā iesniegumus un sūdzības par vecāka, aizbildņa, aizgādņa vai audžuģimenes rīcību;

Lai arī audžuģimene, pamatojoties uz bāriņtiesas lēmumu, uz noteiktu laiku nodrošina bērna aprūpi un uzraudzību laikā, kamēr bērns atrodas audžuģimenē, bērna personisko un mantisko tiesību un interešu vienīgais juridiskais pārstāvis ir bāriņtiesa (*Bāriņtiesu likuma 17. panta 10. punkts*). Bāriņtiesa

⁴ Šajā nodaļā ar jēdzienu „ārpusģimenes aprūpe” ir jāsaprot termins, kas ir noteikts Bērnu tiesību aizsardzības likum 1. panta 7. punktā, proti, aprūpe, kas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem tiek nodrošināta pie aizbildņa, audžuģimenē, bērnu aprūpes iestādē.

⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#), 5.punkts.

⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#), 6. punkts.

⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-600/2017, [A420288915](#), 10. punkts.

ir tas subjekts, kurai īpaši jāraugās, lai tiktu nodrošinātas audžuģimē ievietota bērna tiesības un intereses.⁸

Savukārt persona kā audžuģimene konkrētajā gadījumā bērna aprūpes pienākumus ar bāriņtiesas piešķirtām tiesībām veic kā privātpersona. Ņemot vērā, ka personas atbilstību audžuģimenes pienākumu veikšanai saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 26. jūnija noteikumos Nr. 354 „Audžuģimenes noteikumi” noteiktajiem kritērijiem ir atzinusi bāriņtiesa, arī veikt kontroli pār audžuģimenes rīcību ir vienīgi bāriņtiesas kompetencē. Respektīvi, izvērtēt, vai audžuģimene ir rīkojusies saskaņā ar bērna tiesiskajām interesēm un citiem normatīvajos aktos noteiktajiem audžuģimenes pienākumiem, atbilstoši Bāriņtiesu likuma 17. pantam (tieši noteic bāriņtiesas pienākumu citstarp izskatīt sūdzības un iesniegumus par audžuģimenes rīcību) ir bāriņtiesas uzdevums. Bāriņtiesa ir kompetentā iestāde šādu sūdzību izskatīšanai un attiecīgu lēmumu pieņemšanai veikt tālākas darbības bērna tiesisko interešu aizsardzībai.⁹

Bāriņtiesu likuma 25. panta otrā daļa

25. pants. Audžuģimene

[..]

(2) Bāriņtiesa lemj par audžuģimenes statusa atņemšanu, ja bāriņtiesa konstatē, ka audžuģimene nepilda audžuģimenes pienākumus atbilstoši bērna interesēm.

Audžuģimenes statusa atņemšanai ir divi pamati, kas noteikti Bāriņtiesu likuma 25. panta otrajā daļā, proti, pienākumu nepildīšana atbilstoši bērna interesēm un atteikšanās no pienākumu pildīšanas¹⁰. Nav pareizs apsvēruma, ka audžuģimenes statusa atņemšanas pamats ir arī izmaiņas ģimenes locekļu attiecībās, spējā aprūpēt bērnus vai dzīves apstākļos. Apstākļu maiņa pati par sevi nevar būt pamats statusa izbeigšanai. Audžuģimenei ir pienākums rīkoties bērnu interesēs, kā arī vispār uzņemties attiecīgo pienākumu pildīšanu, ja tai audžuģimenes statuss ir piešķirts. Pretējā gadījumā statuss ir atņemams. Nav nozīmes tam, vai statusa piešķiršanas brīdī bijuši tādi paši vai citādi apstākļi, kā lemjot par tā atņemšanu, ja jautājuma par statusa atņemšanu izlemšanas laikā ir konstatēts viens vai abi Bāriņtiesu likuma 25. panta otrajā daļā minētie gadījumi. Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1036 „Audžuģimenes noteikumi” 4. punkts ir vērsts uz bāriņtiesas uzraudzību pār audžuģimenes pienākumu pildīšanu. Ir saprātīgi pieņemt, ka audžuģimenes statuss tiek piešķirts apstākļos, kas pieļauj šāda statusa piešķiršanu. Tomēr tas nenozīmē, ka sākotnējais lēmums nevarētu būt bijis kļūdains. Tāpēc ne vienmēr audžuģimenes statusa atņemšanas gadījumā obligāts priekšnosacījums ir apstākļu maiņa.¹¹

⁸ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 18. punktu.

⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-1124/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0412.A420143819.9.L](#), 7. punkts.

¹⁰ Apkopojuma sagatavotāju piezīme: 2014. gada 1. jūlijā stājās spēkā grozījumi Bāriņtiesu likuma 25. panta otrajā daļā, ar kuriem par vienīgo audžuģimenes statusa atņemšanas pamatu kļuva audžuģimenes pienākumu nepildīšana atbilstoši bērna interesēm.

¹¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 26. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-543/2009, A42549008, 8. punkts.

Apstākļi, ka personai ir piešķirts audžuģimenes statuss un persona ir pirmsskolas izglītības iestādes darbinieks, var liecināt par to, ka personai ir zināšanas bērnu audzināšanā un pedagoģijā. Tomēr ne personas nodarbošanās, ne audžuģimenes statuss pats par sevi neizslēdz, ka persona nevarētu būt vardarbīga. Vardarbības faktu tiesa konstatē no pierādījumiem lietā.¹²

1.2. Aizbildnība

Apkopojuma sagatavotāju piebilde: Konkrētājā apakšnodaļā (un citās vietās apkopojumā) ar vārdu „aizbildnis” ir saprotamas tikai personas, kuru darbību (iecelšanu, uzraudzību u. c.) regulē Civillikuma pirmās daļas „Ģimenes tiesības” normas. Šajā apakšnodaļā nav norādītas atziņas par Administratīvā procesa likuma 21. panta otrajā daļā minēto „sevišķo aizbildni”, kuru ieceļ, lai nodrošinātu nepilngadīgā bērna procesuālo tiesību īstenošanu konkrētā administratīvā procesā tiesā.

1.2.1. Aizbildnības būtība un nodibināšana

Aizbildnības institūta jēga ir ietverta Civillikuma 252. pantā, proti, aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus. Turklāt sakarā ar to, ka nepilngadīgajam nav rīcībspējas, viņu visos tiesiskos darījumos kā vecāku atvietotājs atbilstoši Civillikuma 261. pantam pārstāv aizbildnis. Kā teikts 1989. gada 20. novembra Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 18. panta pirmajā daļā, vecāki vai attiecīgajos gadījumos likumīgie aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Nodrošināt, lai vislabāk tiktu aizsargātas bērna intereses, ir svarīgākais viņu rūpju objekts. Saskaņā ar Civillikuma 235. panta pirmo daļu aizbildņi primāri izraugāmi no bērna tuvāko radnieku vidus.¹³

Aizbildņa institūts pēc būtības ir bērna aprūpes un interešu aizsardzības nodrošināšana ar citu personu starpniecību, kad to nevar vai nespēj nodrošināt bērna vecāki.¹⁴

Aizbildnības attiecības ir publiski tiesiskas attiecības, kas tiek nodibinātas starp pašvaldību un aizbildni, bāriņtiesai izraugoties personu, kurai uzticēt veikt sabiedrisku pienākumu – atvietot bez vecāku aprūpes palikuša bērna vecākus. Aizbildnim šis sabiedriskais pienākums jāveic bērna vislabākajās interesēs.

¹² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-600/2017, [A420288915](#), 9. punkts.

¹³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 8. punkts. Skat. arī Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 8. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-299/2006, [A42337205](#), tēzi un 10. punktu.

¹⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 1. septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-834/2010, A42859509, 13. punkts.

Brīdī, kad vecākiem tiek atjaunotas aprūpes tiesības, aizbildnis formāli izbeidz pildīt šo pienākumu un publiski tiesiskās attiecības tiek izbeigtas.¹⁵

Mantojuma masā neietilpst tās tiesības, kam piemīt ar mantojuma atstājēju saistīts personisks raksturs un kas izbeidzas ar viņa nāvi, piemēram, mirušam piešķirtā tiesība vadīt automašīnu, tiesība nēsāt ordeni, uzturlīdzekļu došanas tiesības un pienākumi, dzīvojamās telpas īres tiesības, tiesības uz atlīdzību par mantojuma atstāja veselībai nodarīto kaitējumu, izņemot summas, ko mantojuma atstājējs nav saņēmis līdz nāves dienai, autorība, tāpat uz mantinieku nepāriet tīri personiskie stāvokļi – amats, laulība, aizbildnība, aizgādība u. c.¹⁶

Civillikuma 9. pants

9. Aizbildnību un aizgādību nodibina pēc Latvijas likuma, ja aizbildnībai vai aizgādņībai pakļaujamās personas dzīves vieta ir Latvijā. Ja šādu personu manta atrodas Latvijā, tad šās mantas ziņā viņas ir pakļautas Latvijas likumam arī tad, kad viņām Latvijā nav dzīves vietas.
Otra laulātā bērna adopciju apstiprina pēc Latvijas likuma, ja adoptējamās personas dzīvesvieta ir Latvijā.
(*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.*)

Atbilstoši Civillikuma 9. pantam aizbildnību nodibina pēc Latvijas likuma, ja aizbildnībai vai aizgādņībai pakļaujamās personas dzīvesvieta ir Latvijā. Tas nozīmē, ka bāriņtiesa var lemt par tāda bērna aizbildnības jautājumiem, kura dzīvesvieta ir Latvijā.¹⁷

Civillikuma 223. pants

223. Tēvs un māte uz aizgādības tiesību pamata ir sava nepilngadīgā bērna dabiskie aizbildņi.
(*12.12.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.*)

Aizbildnību pār nepilngadīgajiem nodibina ne tikai ar institūcijas nolēmumu, ieceļot aizbildni, bet arī uz likuma pamata – vecāki ir savu nepilngadīgo bērnu dabiskie aizbildņi saskaņā ar likuma noteikumiem bez kāda cita apstiprinājuma. Uz to norāda ne tikai Civillikuma 223. pants, bet arī Civillikuma 225. un 226. pants, saskaņā ar kuriem, kad viens no vecākiem mirst, aizbildnība piekrīt

¹⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 8. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-299/2006, [A42337205](#), tēze un 11. punkts.

¹⁶ Senāta Civillietu departamenta 2011. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-373/2011, C04334506, 14.2. punkts. Ar atsauci uz Krauze R., Ģencs Z. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības (382.–840. p.). Rīga: Mans īpašums, 1997, 267. lpp. Skat. arī Senāta Civillietu departamenta 2011. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-374/2011, C04370406, 7.8. punktu un 2011. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-268/2011, C06065806, 8.4. punktu.

¹⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 23. maija lēmuma lietā Nr. SKA-427/2017, [68002571611](#), 6. punkts.

otram bez bāriņtiesas apstiprinājuma, un otrs joprojām paliek par savu nepilngadīgo bērnu dabisko aizbildni.¹⁸

Civillikuma 224. pants

224. Vecāki, kuri zaudējuši aizgādības tiesības, nevar būt arī bērna aizbildņi. Ja pēc tiesas sprieduma vai kāda cita no pašu gribas neatkarīga iemesla dēļ abi vecāki zaudē aizgādības tiesības, bērnam nodibināma aizbildnība vai bāriņtiesa lemj par citu ārpusģimenes aprūpes veidu, bet, ja tās zaudē tikai viens vecāks, aizbildnība nodibināma vai bāriņtiesa lemj par citu ārpusģimenes aprūpes veidu gadījumos, kad tas nepieciešams bērna interesēs.

Tas pats attiecas arī uz nepilngadīgā mantu, kas tam dāvināta vai novēlēta ar nosacījumu, lai to nepārvaldītu vecāki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

Atbilstoši Civillikuma 178.¹ panta otrajai daļai un 200. panta otrajai daļai, kuras atbilst imperatīvu tiesību normu pazīmēm, atņemot aizgādības tiesības vienam no vecākiem, tiesa nodod bērnu otra vecāka atsevišķā aizgādībā. Tas izslēdz iespēju uzdot bāriņtiesai iecelt bērnam aizbildni, kas var notikt tikai šādos gadījumos – ja aizgādības tiesības tiek atņemtas abiem vecākiem vai vecāks, kuram nav atņemtas aizgādības tiesības, rīcības nespējas dēļ nepietiekami aizsargā bērnu no apdraudējuma. Vispārīgā kārtībā atbilstoši Civillikuma 222. pantam aizbildnis iecelams vienīgi bez abu vecāku aizgādības palikušam bērnam.¹⁹

Tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, *pamatā izdotas* ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses, kā arī šī nepilngadīgā tuvāko radnieku intereses nodrošināt bērna intereses. Tuvākajiem radniekiem ir subjektīvās tiesības prasīt, lai viņus iecel par bērna aizbildni, ja bērnam ir iecelams aizbildnis.²⁰

Taču minētās atziņas neietver tos gadījumus, kad aizbildnība nodibināma, vecākiem nezaudējot aizgādības tiesības. Tā Civillikuma 224. pants noteic, ka bērnam nodibināma aizbildnība, ja abi vecāki zaudējuši aizgādības tiesības, kā arī tad, ja aizgādības tiesības zaudējis tikai viens vecāks, bet *aizbildnības nodibināšana nepieciešama bērna interesēs*.

Arī ne visi Bāriņtiesu likuma 26. panta pirmajā daļā uzskaitītie gadījumi, kad nodibināma aizbildnība, saistīti ar vecāku aizgādības zudumu. Piemēram, minētās daļas 7. un 8. punktā uzskaitīti gadījumi, uz kuriem pieteikumā norādījusi pieteicēja. Tātad aizbildnība var tikt nodibināta arī tad, ja bērns nav zaudējis vecāku aizgādību.²¹

¹⁸ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-147/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.C68314217.10.S](#), 9. punkts.

¹⁹ Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. SPC-24/2013, C29581012, 5.1. punkts.

²⁰ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#), 9. punktu, 2014. gada 4. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-743/2014, [670002714/23](#), 7. punktu, 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 8. punktu.

²¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 3. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-935/2016, [670004316](#), 8. punkts.

Civillikuma 245. pants

245. Aizbildņa pienākums ir sabiedrisks pienākums.

Saskaņā ar Civillikuma 245. pantu aizbildņa pienākums ir sabiedrisks pienākums. Tādējādi pretstatā vecākiem, kuriem ir dabisks pienākums aprūpēt savu bērnu, aizbildnim vismaz sākotnēji ir izvēles tiesības uzņemties šo pienākumu vai ne.²²

1.2.2. Aizbildņa izvēle un iecelšana/apstiprināšana

Civillikuma 235. un 236. pants

235. Aizbildnība pār nepilngadīgajiem, izņemot šā likuma 229. pantā minēto gadījumu, piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums.

Par tuvākajiem nepilngadīgo radniekiem uzskatāmi tie, kas, šiem nepilngadīgajiem mirstot, būtu viņu likumiskie mantinieki.

Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

236. Ja starp nepilngadīgo radniekiem neatrodas spējīgi vai arī ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž vai atceļ no aizbildņa pienākumu pildīšanas, kā arī ja nepilngadīgajiem nemaz nav radnieku, aizbildņus iecel bāriņtiesa no citu personu vidus, un tai jārikojas šajā ziņā pašai no sevis, tiklīdz tā dabū zināt, ka ir tādi pilnīgi bāriņi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

Atbilstoši Civillikuma 252. pantam aizbildnis aizvieto aizbilstamajiem vecākus, kā arī saskaņā ar Civillikuma 235. panta pirmo daļu aizbildnība pār nepilngadīgajiem piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem. Tādējādi persona pamatoti ir norādījusi, ka viņai ir tiesības lūgt kļūt par bērnu aizbildni, jo ir tuvs radnieks (konkrētajā lietā – bērnu vecāmāte).

Vienlaikus minētā tiesību norma par tuvu radniecību nav vienīgā, kas attiecas uz aizbildnību.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 29. pantam bāriņtiesa izvērtē personas piemērotību aizbildņa pienākumu pildīšanai. Šajā izvērtējumā saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmo daļu bērnu tiesības un intereses ir prioritāras. Tas nozīmē, ka šādā lietā primāra ir nevis radnieka paša personiska interese, lai bērni dzīvo ar viņu, bet bāriņtiesai ir jāvērtē, vai konkrētā persona, lai arī bērniem tuvs radnieks, spēj nodrošināt bērnu vislabākās intereses.²³

²² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-77/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0612.A420228514.4.S](#), 11. punkts.

²³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 20. janvāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-541/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0120.A420273920.14.L](#), 3. punkts.

Civillikuma 235. panta trešā daļa noteic, ka par aizbildņiem izrauga no vienādi tuviem radniekiem piemērotākos, bet, ja tuvie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos. Tādējādi bāriņtiesai ir piešķirta rīcības brīvība izvēlēties piemērotāko no iespējamajiem aizbildņa kandidātiem.²⁴

Tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, pamatā ir izdotas ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses, kā arī šā nepilngadīgā tuvāko radnieku intereses nodrošināt bērna intereses.²⁵ *Tātad tuvākajiem radniekiem ir subjektīvās tiesības prasīt, lai viņus iecel par bērna aizbildni, ja bērnam ir iecerams aizbildnis.*²⁶ Taču arī tādā gadījumā bāriņtiesa lemj par atbilstošākā kandidāta iecelšanu no tuvāko radnieku vidus, bet atbilstoša radnieka neesības gadījumā lemj par aizbildņa iecelšanu no citu personu vidus.²⁷

Tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, pamatā ir izdotas ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses, kā arī šā nepilngadīgā tuvāko radnieku intereses nodrošināt bērna intereses. Šo tiesību normu mērķis nav aizsargāt citu personu interesi būt par aizbildni un izrietoši – šo citu personu interesi, lai par aizbildni nebūtu citas personas.²⁸

Administratīvās tiesas kompetencē nav bāriņtiesas vietā izlemt par aizbildņa piemērotību un iecelt to, bet gan pārbaudīt, vai bāriņtiesa, pieņemot lēmumu, ievērojusi materiālās un procesuālās tiesību normas un vai nav pieļāvusi rīcības brīvības izmantošanas kļūdas.²⁹

Bāriņtiesu likuma 29. panta pirmā un otrā daļa

29. pants. Personas atbilstība aizbildņa pienākumu pildīšanai

(1) Bāriņtiesa raugās, lai par aizbildni iecerāmajai personai būtu aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības, un izvērtē personas:

- 1) motivāciju kļūt par aizbildni;
- 2) ģimenes locekļu savstarpējās attiecības;
- 3) nodarbinātību;
- 4) dzīves apstākļus;
- 5) spēju pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās.

²⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 21. marta sprieduma lietā Nr. SKA-57/2006, A42183004, 7. punkts.
²⁵ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 4. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-743/2014, [670002714/23](#), 7. punktu, 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 8. punktu.
²⁶ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 4. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-743/2014, [670002714/23](#), 7. punktu, 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 7. punktu.
²⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#), tēze un 9. punkts.
²⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) tēze un 8. punkts.
²⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 21. marta sprieduma lietā Nr. SKA-57/2006, A42183004, 7. punkts.

(2) Izvērtējot personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, bāriņtiesa ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kura veselības aprūpē persona atradies vismaz sešus mēnešus, kā arī psihiatrs un narkologs.

Bāriņtiesu likuma 29. panta pirmā un otrā daļa paredz, ka par aizbildni iecēlamai personai jāpiemīt aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamajām spējām un īpašībām. Šo spēju novērtēšanā jāizvērtē personas motivācija kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātība, dzīves apstākļi un spēja pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās. Minēto nosacījumu izvērtēšanai vērā ņemams atzinums par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kura veselības aprūpē persona atradies vismaz sešus mēnešus, kā arī psihiatrs un narkologs.³⁰

Civillikuma 230. pants

230. Aizbildņi, kas iecelti vecāku testamentā, nekavējoties jāapstiprina bāriņtiesai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

Atbilstoši Civillikuma 230. panta redakcijai, kas ir spēkā no 2015. gada 3. decembra, aizbildņi, kas iecelti vecāku testamentā, nekavējoties jāapstiprina bāriņtiesai. Saskaņā ar Civillikuma 240. pantu visos gadījumos bāriņtiesai ir pienākums izvērtēt par aizbildni iecēlamās personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai. Tieši attiecībā uz aizbildņiem, kuri iecelti ar testamentu, Civillikuma 232. pants paredz, ka testamentā ieceltos aizbildņus bāriņtiesa var apstiprināt, tikai pārliecinājusies par viņu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai. Savukārt Bāriņtiesu likuma 29. pants paredz virkni apstākļu, kuri bāriņtiesai ir jāpārbauda, pirms lemt par konkrētas personas apstiprināšanu par aizbildni un vērtēt, vai aizbildnim ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Vērtējumā bāriņtiesai jāņem vērā personas motivācija kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, dzīves apstākļi, spēja pārstāvēt bērnu, ziņas par personas veselības stāvokli. No minētā regulējuma izriet, ka, lai persona (arī ar testamentu iecelta) šobrīd kļūtu par aizbildni, nepieciešams bāriņtiesas lēmums, kurā izvērtēta konkrētas personas atbilstība aizbildnim izvirzītajām prasībām.³¹

1.2.3. Atlīdzība aizbildnim

Aizbildnis ar aizbilstamo dzīvo vienā ģimenē, un viņam ir pienākums gādāt par aizbilstamo kā par savu bērnu. Proti, aizbilstamais ar aizbildnības nodibināšanu kļūst par aizbildņa ģimenes locekli. Ir pareizi, ka šajā gadījumā (tas ir, skatot jautājumu par pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu) jēdziens „ģimene” interpretējams plašāk, proti, ne tikai vecāki un bērni, bet arī aizbildnis (kā vecāku atvietotājs)

³⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 28. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1258/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0528.A420165617.12.L](#), 5. punkts.

³¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 29. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1483/2016, [680034016](#), 5. punkts.

un bērni. Līdz ar to atzīstams, ka sociālās drošības sistēma, kurā noteikta sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem, ietver arī pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu.³²

Atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu nav sociālās drošības pabalsts klasiskā izpratnē. Tā domāta kā atlīdzinājums aizbildnim (valsts sociālās pabalstu sistēmas ietvaros) par aizbildņa izdevumiem un pūlēm aizbilstamā labā, pārstāvot aizbilstamā intereses un nodrošinot citus aizbildņa pienākumus. Atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu paredzēta pašam aizbildnim, un tās mērķis ir motivēt personu, kura piemērota aizbildņa pienākumu pildīšanai, kļūt par bērna aizbildni, tā pēc iespējas nodrošinot, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē. Atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu pēc būtības ir atalgojums aizbildnim par pienākumu pildīšanu. Tādējādi tas neatbilst Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulā (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, ietvertajiem ģimenes pabalsta kritērijiem. Minētais nozīmē, ka tiesības saņemt atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu vērtējamas atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem.³³

Apkopojuma sagatavotāju piebilde: Lietā A420228514 2018. gada 13. septembrī Senāts pieņēma lēmumu, ar kuru tika iesniegts pieteikums Satversmes tiesai par Valsts sociālo pabalstu likuma 4. panta pirmās daļas un 20. panta pirmās daļas 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam.³⁴ Izskatījusi pieteikumu, Satversmes tiesa 2019. gada 16. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-21-01, ar kuru atzina Valsts sociālo pabalstu likuma 4. panta pirmās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019. gada 6. martam) vārdus „un kuri pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā”, kā arī 20. panta pirmās daļas 2. punktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019. gada 6. martam), ciktāl tie attiecas uz atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam un spēkā neesošiem attiecībā uz personām, kurām šīs tiesību normas tika piemērotas vai būtu jāpiemēro administratīvā procesa ietvaros un kuras uzsākušas savu pamattiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, no šo personu pamattiesību aizskārums rašanās brīža.³⁵

1.2.4. Aizbildnības izbeigšanās aizbildnim

Civillikuma 341. pants un Bāriņtiesu likuma 33. pants

341. Aizbildnība izbeidzas aizbildnim:

- 1) ar viņa nāvi;
- 2) ja viņu ar bāriņtiesas lēmumu atlaiž no aizbildņa pienākumu pildīšanas sakarā ar nespēju pamatotu iemeslu dēļ pildīt aizbildņa pienākumus;
- 3) ja viņu atceļ no aizbildņa pienākumu pildīšanas;
- 4) aizbildnības, kas nodibinātas ar zināmiem nosacījumiem vai uz noteiktu laiku, — iestājoties šiem nosacījumiem vai notekot noteiktajam laikam.

³² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-77/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0612.A420228514.4.S](#), 10. punkts.

³³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-77/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0612.A420228514.4.S](#), 11. punkts.

³⁴ Skat. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 13. septembra lēmumu lietā Nr. SKA-300/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0913.A420228514.2.L](#).

³⁵ Skat. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija spriedumu lietā Nr. 2018-21-01. [Spriedums pieejams šeit](#).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

33. pants. Aizbildņa atļaušana no aizbildņa pienākumu pildīšanas

(1) Bāriņtiesa lemj par aizbildņa atļaušanu no aizbildņa pienākumu pildīšanas Civillikumā paredzētajos gadījumos, kā arī tad, ja ir izbeigušies šā likuma 26. panta pirmās daļas 2., 4., 5., 6. vai 7. punktā minētie aizbildnības nodibināšanas iemesli.

(2) Atļaujot aizbildni no aizbildņa pienākumu pildīšanas, ja aizbilstamais ir sasniedzis pilngadību, bāriņtiesa pieprasa, lai aizbildnis:

- 1) iesniedz bāriņtiesai aizbilstamajam sniegto norēķinu;
- 2) sniedz galanorēķinu par aizbilstamā mantas pārvaldību;
- 3) nodod aizbilstamajam aizbildņa pārvaldībā esošo bērna mantu pēc saraksta.

(3) Pēc tam kad bāriņtiesai iesniegts aizbildņa lūgums par viņa atļaušanu, kā arī saņemts bijušā aizbilstamā paraksts par to, ka visu viņam pienākošos mantu viņš ir saņēmis un ka bijušajam aizbilstamajam pret aizbildni nav pretenziju, bāriņtiesa atļauj aizbildni.

(4) Bāriņtiesa sešus mēnešus pirms bērna pilngadības sasniegšanas informē aizbilstamo un pašvaldības sociālo dienestu par sociālo garantiju saņemšanu.

(5) Pārējos gadījumos, atļaujot aizbildni no aizbildņa pienākumu pildīšanas, bāriņtiesa pieprasa, lai aizbildnis:

- 1) iesniedz bāriņtiesai aizbilstamā vecākiem, adoptētājam vai jaunieceltajam aizbildnim sniegto norēķinu;
- 2) sniedz galanorēķinu par aizbilstamā mantas pārvaldību;
- 3) nodod aizbilstamā vecākiem, adoptētājam vai jaunieceltajam aizbildnim aizbildņa pārvaldībā esošo bērna mantu pēc saraksta.

(6) Aizbildni atļauj un, ja nepieciešams, ieceļ citu aizbildni tā bāriņtiesa, kas aizbildni iecēlusi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.11.2012. un 15.06.2017. likumu, kas stājas spēkā 13.07.2017.)

Ja bērns neatrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vai bērna turpmākā atrašanās ģimenē neapdraud viņa veselību vai dzīvību, bāriņtiesai, konstatējot nepilnības aizbildņa darbībā, vispirms jācenšas sniegt aizbildnim palīdzību šo nepilnību novēršanā, sniedzot attiecīgus norādījumus. Tikai tad, ja, sniedzot atbalstu aizbildnim, situāciju noregulēt nav izdevies, lemjams par aizbildņa atcelšanu.³⁶

Vardarbība, tostarp emocionāla vardarbība, ir pamats aizbildņa atcelšanai no aizbildņa pienākumu pildīšanas, taču ne katra pieaugušā neadekvāta emocionālā rīcība pret bērnu veido emocionālu vardarbību, kas var būt pamats aizbildņa atcelšanai. Tas, vai pieaugušā konkrēta rīcība veido emocionālu vardarbību, izvērtējams atkarībā no konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem, tostarp ņemot vērā to, vai šāda rīcība ir bijusi vērsta uz bērna pašcieņas aizskaršanu vai psiholoģisku ietekmēšanu, un tās ietekmi uz konkrēto bērnu.³⁷

³⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#), tēze un 7. punkts.

³⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#), tēze un 14. punkts.

Bērna tuva radniecība ar aizbildni un ar to saistītā personīgā saikne ir viens no apstākļiem, kas, lemjot par aizbildņa atcelšanu, vērtējams kopsakarībā ar citiem lietā konstatētiem apstākļiem.³⁸

1.2.5. Jautājumi, kas saistīti ar nepilngadīgā pārstāvēšanu un mantas pārvaldību

Civillikuma 262. pants

262. Aizbildnis visās sava aizbilstamā lietās darbojas patstāvīgi un ved tās ar saimnieka tiesībām. Bet visos svarīgākajos gadījumos viņam jālūdz bāriņtiesas norādījumi.

Civillikuma 262. pantā noteikts, ka aizbildnis visās sava aizbilstamā lietās darbojas patstāvīgi un ved tās ar saimnieka tiesībām. Lai gan turpat un arī Civillikuma 265. pantā paredzēti apstākļi, kuros aizbildnim jāsaņem bāriņtiesas piekrišana, tomēr gan no saimnieka tiesību principa, gan no Civillikuma 265. panta otrā teikuma izriet, ka piekrišanas nesaņemšanas sekas ir aizbildņa pienākums atlīdzināt zaudējumus, nevis viņa attiecīgās rīcības vai tās seku spēkā neesība. Šāds iztulkojums, aizsargājot jau nodibinātās tiesiskās attiecības, atbilst arī tiesiskās stabilitātes principam. Turklāt bāriņtiesas piekrišanas saņemšana nav uzskatāma par lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību Civilprocesa 219. panta izpratnē.³⁹

Civillikuma 293. pants

293. Aizbildnis var nepilngadīgā lietās un viņa interesēs noslēgt visādus līgumus, kā arī pieņemt un izdarīt maksājumus. Visa tāda darbība saista nepilngadīgo, ja vien aizbildnis to izdarījis labā ticībā, palikdams turklāt saimnieciskās pārvaldības ietvaros un nesaistīdams nepilngadīgo bez sevišķas vajadzības uz ilgāku laiku kā līdz viņa pilngadībai.

Atbilstoši Civillikuma 293. panta pirmajam teikumam aizbildnis var nepilngadīgā lietās viņa interesēs noslēgt visādus līgumus, kā arī pieņemt un izdarīt maksājumus. Pamatojoties uz Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1037 „Bāriņtiesas darbības noteikumi” 88. punktu, ja aizbildnis (aizgādnis) lūdz atļauju aizbildnībā vai aizgādībā esošās personas kustamo vai nekustamo mantu atsavināt, ieķīlāt vai apgrūtināt ar citām lietu tiesībām, bāriņtiesa izvērtē, vai šāda rīcība ir likumīga un lietderīga un vai tā atbilst attiecīgās aizbildnībā vai aizgādībā esošās personas interesēm.⁴⁰

Civillikuma 293. panta piemērošana ir saistīta ar vairāku būtisku apstākļu novērtējumu, tādu kā aizbildņu labā ticība un sevišķa vajadzība nepilngadīgo saistīt ilgāk par viņa pilngadību.⁴¹

³⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#), tēze un 9. punkts.

³⁹ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 14. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-647/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0414.C73474319.13.S](#), 8. punkts.

⁴⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 29. decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1624/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1229.SKA162420.3.L](#), 6. punkts.

⁴¹ Senāta Civillietu departamenta 2017. gada 30. maija lēmuma lietā Nr. SKC-1400/2017 ([b.n.](#)) 6.2. punkts.

Civillikuma 1898. pants

1898. Dažos gadījumos noilgumu aprēķinot var atskaitīt zināmu laiku vai nu tā sākuma atlikšanai vai tecējuma apturēšanai, tā tad vispār tā termiņa pagarināšanai. Pie tādiem gadījumiem pieder sekojošie:

- 1) kad tiesu darbība kara apstākļu dēļ pagaidām pilnīgi pārtraukta; šeit noilguma tecējums apturēts pa visu šā pārtraukuma laiku;
- 2) aizbildnībā vai aizgādībā esošu personu prasījumi; tiem noilguma tecējums apturēts pa visu to laiku, kamēr turpinās aizbildnība vai aizgādība;
- 3) viena laulātā prasījums par viņam piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanu, ko izdarījis otrs laulātais; tam noilgums sāk tecēt tikai no tās dienas, kad izbeidzas laulība;
- 4) pret mantiniekiem vērstie prasījumi; tiem noilguma tecējums apturēts pa inventāra sastādīšanas laiku (710. p.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 22.12.1992. likumu, kas stājas spēkā no 01.03.1993.)

Civillikuma 1898. pantā ir norādīti izņēmuma gadījumi, kad objektīvu šķēršļu dēļ noilguma tecējums vai nu tiek apturēts, vai nesākas, tātad rezultātā pagarinās termiņš, kurā tiesības tiek aizsargātas. Viens no šādiem gadījumiem noteikts šā panta 2. punktā, proti, aizbildnībā vai aizgādībā esošu personu prasījumi; tiem noilguma tecējums apturēts pa visu to laiku, kamēr turpinās aizbildnība vai aizgādība.⁴²

Noilguma tecējuma apturēšana aizbildnībā esošu personu prasījumiem saskaņā ar Civillikuma 1898. panta 2. punktu paredzēta ar mērķi aizsargāt nepilngadīgo, kuriem pašiem nav civilprocesuālās rīcībspējas savu tiesību īstenošanai, tiesības gadījumos, kad viņu aizbildņi (tostarp dabiskie aizbildņi) nav pienācīgi pildījuši savus pienākumus.⁴³

1.3. Bērna ievietošana ārpusģimenes aprūpē

1.3.1. Bērna ievietošana audžuģimenē (Bāriņtiesu likuma 25. panta pirmās daļas 3. punkts)

25. pants. Audžuģimene

(1) Bāriņtiesa lemj par:

[..]

3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Bērna ievietošanai audžuģimenē jāpastāv diviem priekšnoteikumiem. Pirmkārt, ģimenei, kura vēlas uzņemt bērnus, jābūt piešķirtam audžuģimenes statusam. Otrkārt, ievietošanai audžuģimenē ir jābūt bērna interesēs, tas ir, audžuģimenei ir jāspēj nodrošināt bērnam pienācīgus dzīves apstākļus un aprūpi. Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras jeb noteicošas (sk. *Bērn*

⁴² Senāta Civillietu departamenta 2018. gada sprieduma lietā Nr. SKC-299/2018 11.3. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

⁴³ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-147/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.C68314217.10.S](#), 9. punkts.

tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmo daļu). Minētie priekšnoteikumi ir kumulatīvi. Ja tie tiek izpildīti, tiek pieņemts lēmums ievietot bērnu audžuģimenē un ar audžuģimeni tiek noslēgts līgums par šā uzdevuma izpildi.⁴⁴

Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē, līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē, vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība, vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta trešā daļa*). Lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē pieņem bāriņtiesa, ņemot vērā atbalsta centra sagatavoto psihologa atzinumu par personas piemērotību audžuģimenes statusa iegūšanai, personas raksturojumu un informāciju par mācību programmas apguvi, kā arī veicot pārrunas ar personu, lai konstatētu tās gribu un gatavību iegūt audžuģimenes statusu.⁴⁵

Lemjot par to, kur bērnam būtu piemērotāk dzīvot, vispirms tiek vērtēta iespēja bērnu ievietot audžuģimenē vai pie aizbildņa un tikai tad ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Tomēr no Bāriņtiesu likuma 35. panta pirmās daļas neizriet, ka bērna ievietošana audžuģimenē *a priori* ir uzskatāma par bērna tiesībām un interesēm atbilstošāku iepretim, piemēram, apstākļiem bērnu namā. No Bāriņtiesu likuma 35. panta pirmās daļas, tāpat kā no Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 „Audžuģimenes noteikumi” un Bērnu tiesību aizsardzības likuma, izriet, ka audžuģimenei ir jāspēj nodrošināt bērnam nepieciešamo aprūpi. Tikai tādā gadījumā bērnu var ievietot audžuģimenē.⁴⁶

1.3.2. Bērna ievietošana ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā (Bāriņtiesu likuma 35. pants)

35. pants. Bērna ievietošana ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā

(1) Bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, ja aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē konkrētām bērnam nav piemērota. Bērnu aprūpes iestādē bērns atrodas līdz brīdim, kad viņam tiek nodrošināta piemērota aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē.

(2) Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ievietota bērna aizbildņa pienākumus pilda šīs institūcijas vadītājs.

(*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 08.05.2014. un 22.11.2017. likumu, kas stājas spēkā 01.09.2018.*)

⁴⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), tēze un 9. punkts.

⁴⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-1124/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0412.A420143819.9.L](#), 7. punkts. Ar atsauci uz Ministru kabineta 2018. gada 26. jūnija noteikumu Nr. 354 „Audžuģimenes noteikumi” 22. punktu.

⁴⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), tēze un 11. punkts.

Gadījumā kad bāriņtiesai kļūst zināmi apstākļi, kas norāda uz iespējamu vardarbību pret bērniem, konkrētās lietas izskatīšana ir bāriņtiesas kompetencē. Tas nozīmē, ka bāriņtiesai lieta jāņem savā pārziņā un jāveic visas no tiesību normām izrietošās darbības situācijas noskaidrošanai un risināšanai, sākot ar faktisko apstākļu izpēti, piefiksēšanu dokumentārā vai citādā formā, iesaistīto personu viedokļu noskaidrošanu utt. Tāpat tieši bāriņtiesai šādā situācijā jālemj būtiski ar tiesībām uz ģimenes dzīvi saistīti jautājumi, proti, par nepieciešamību šķirt bērnus no ģimenes, nododot citu personu aprūpē, un vecāku aizgādības tiesību iespējamu ierobežošanu. Bāriņtiesa nevar šo jautājumu izlemšanu atstāt citām institūcijām. Otra institūcija, kas ir tiesīga šķirt bērnus no ģimenes un pieņemt lēmumu par bērnu ievietošanu krīzes centrā, ir policija saskaņā ar likuma „Par policiju” 12.¹ pantu.⁴⁷

Gadījumā ja bāriņtiesa konstatē, ka pastāv apstākļi bērna šķiršanai no ģimenes un bērnam ir jānodrošina ārpusģimenes aprūpe, tad bērna ievietošana krīzes centrā ir nevis primārais, bet gan galējais līdzeklis. Proti, vispirms bāriņtiesai ir jāizvērtē citi saudzējošāki un ģimeniskai videi atbilstošāki risinājumi, bērnam nodrošinot ārpusģimenes aprūpi – audžuģimenē, pie radniekiem vai personām, ar kurām bērnam ir emocionāla saikne. Tikai tad, ja šāds ārpusģimenes aprūpes veids konkrētajā gadījumā nav iespējams, bērnam nodrošināma aprūpe aprūpes iestādē. Tādā veidā tiek ievērots samērīguma princips.⁴⁸

Lemjot par to, kur bērnam būtu piemērotāk dzīvot, vispirms tiek vērtēta iespēja bērnu ievietot audžuģimenē vai pie aizbildņa un tikai tad ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Tomēr no Bāriņtiesu likuma 35. panta pirmās daļas neizriet, ka bērna ievietošana audžuģimenē *a priori* ir uzskatāma par bērna tiesībām un interesēm atbilstošāku iepretim, piemēram, apstākļiem bērnu namā. No Bāriņtiesu likuma 35. panta pirmās daļas, tāpat kā no Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 „Audžuģimenes noteikumi” un Bērnu tiesību aizsardzības likuma, izriet, ka audžuģimenei ir jāspēj nodrošināt bērnam nepieciešamo aprūpi. Tikai tādā gadījumā bērnu var ievietot audžuģimenē.⁴⁹

Turklāt bērna ievietošanu krīzes centrā ir jāuzskata par galējo risinājumu arī tādēļ, ka aprūpes iestādē bērns kļūst par šai iestādei īpaši pakļautu personu. Šo attiecību rakstura dēļ bērns faktiski ir pakļauts šai iestādei, un iestāde ir tiesīga šīs attiecības lielā mērā vienpusēji regulēt, tostarp ierobežot bērna pārvietošanos, pārbaudīt korespondenci u.tml. (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 40., 41. pants*).⁵⁰

⁴⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1229.A420218516.2.S](#), 9.punkts.

⁴⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-681/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0416.A420213416.2.S](#), 13. punkts. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1229.A420218516.2.S](#), 9. punktu un 2017. gada 16. augusta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1032/2017, [A420187616](#), 8. punktu. Skat. arī Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1229.A420218516.2.S](#), 10. punktu.

⁴⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), tēze un 11. punkts.

⁵⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1229.A420218516.2.S](#), 10.punkts un 2016. gada 30. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1553/2016, [680066216](#), 8. punkts,

1.3.3. Vecāka un bērna, kas atrodas ārpusģimenes aprūpē, saskarsme (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. pants un Bāriņtiesu likuma 39. pants)

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. pants un Bāriņtiesu likuma 39. pants

Bērnu tiesību aizsardzības likums

33. pants. Ārpusģimenes aprūpē ņemta bērna saskarsme ar vecākiem un citām personām

(1) Bērnā, kas nodots aizbildnībā vai audžuģimenē vai ievietots bērnu aprūpes iestādē, ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar vecākiem, kā arī ar brāļiem, māsām, vecvecākiem un personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, izņemot gadījumus, kad tas:

1) kaitē bērna veselībai, attīstībai un drošībai;

2) rada draudus aizbildņiem, audžuģimenēm, bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem vai citiem bērniem.

(2) Ja ir šā panta pirmajā daļā minētie apstākļi, bāriņtiesa, kura pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, var atteikties paziņot bērna vecākiem un citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām bērna atrašanās vietu vai pieņemt lēmumu par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu.

(3) Lēmumu par atteikumu paziņot bērna vecākiem un citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām bērna atrašanās vietu un lēmumu par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu ieinteresētās personas var pārsūdzēt tiesā likumā noteiktajā kārtībā. Pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur minēto lēmumu darbību.

(4) Bērnu aprūpes iestādes vadītājs, audžuģimene vai aizbildnis var atļaut bērnam uzturēties pie vecākiem, kuriem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, vai citām šā panta pirmās daļas ievaddaļā minētajām personām, ja bāriņtiesa pieņēmusi par to lēmumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.03.2000., 15.05.2003., 17.03.2005., 08.03.2007., 15.10.2009., 04.03.2010. un 30.05.2013. likumu, kas stājas spēkā 04.07.2013.)

Bāriņtiesu likums

39. pants. Bāriņtiesas pienākumi bērna ārpusģimenes aprūpes laikā

(1) Pēc tam kad ir pieņemts lēmums par bērna ārpusģimenes aprūpi, bāriņtiesa nekavējoties par to informē bērna vecāku dzīvesvietas sociālo dienestu un lūdz sniegt nepieciešamo palīdzību bērna vecākiem.

(2) Bāriņtiesa seko, lai aizbildnis, audžuģimene vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija veicinātu bērna un vecāka saskarsmi.

(3) Bāriņtiesa lemj par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam ar vecākiem, kā arī ar brāļiem, māsām, vecvecākiem un personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, ja tas kaitē bērna veselībai un attīstībai vai rada draudus aizbildnim, audžuģimenei, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas darbiniekiem vai citiem bērniem.

(4) Pēc tam kad bāreņa vai bez vecāku gādības palikušais bērns ieguvis vispārējo pamatizglītību, bāriņtiesa sadarbībā ar aizbildni, audžuģimeni vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas vadītāju izvērtē bāreņa vai bez vecāku gādības palikušā bērna tālākās izglītības iespējas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 01.11.2018. likumu, kas stājas spēkā 21.11.2018.)

Par to, kā īstenojama vecāka un bērna saskarsme, kamēr bērns atrodas ārpusģimenes aprūpē audžuģimenē, lemj bāriņtiesa. Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 39. panta otrajai daļai bāriņtiesa seko, lai audžuģimene veicinātu bērna un vecāka saskarsmi, kā arī atbilstoši šā likuma 39. panta trešajai daļai bāriņtiesa lemj par personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu ārpusģimenes

aprūpē esošam bērnam ar vecākiem, ja tas kaitē bērna veselībai un attīstībai vai rada draudus audžuģimenei vai citiem bērniem. Līdz ar to, ja vecāks apgalvo, ka audžuģimene neļauj vecākam satikties ar bērnu, tad vecākam, ņemot vērā iepriekš minēto tiesisko regulējumu, ir jāvēršas bāriņtiesā un jālūdz noteikt konkrētu saskarsmes kārtību. Vecāka un bērna saskarsmes tiesības ir tiesīga ierobežot tikai bāriņtiesa, nevis audžuģimene. Savukārt bāriņtiesai, lai izlemtu, vai vecākam ir ierobežojamas saskarsmes tiesības ar bērnu, kamēr bērns uzturas audžuģimenē, ir jāizvērtē, vai vecāka saskarsme nekaitē bērna veselībai un attīstībai.⁵¹

Bāriņtiesai ir tiesības un pienākums lemt par bērna, kurš atrodas ārpusģimenes aprūpē, personisku attiecību un tiešu kontaktu uzturēšanas tiesību ierobežošanu ar vecākiem, kā arī vecvecākiem, ja šāda saskarsme kaitē bērna veselībai, attīstībai, drošībai jeb ir pretēja bērna vislabākajām interesēm.⁵²

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. panta pirmā daļa nenoteic, kādā veidā īstenojamas minētās tiesības, proti, kādā veidā uzturamas bērna personiskas attiecības un tieši kontakti ar vecākiem ārpusģimenes aprūpes gadījumā. Taču, skatot šo normu kopsakarā ar tā paša panta ceturto daļu un Bāriņtiesu likuma 54. panta sestās daļas 2. punktu, var secināt, ka viens no veidiem var būt bērna uzturēšanās pie vecākiem, ja bāriņtiesa par to pieņēmusi lēmumu.

Tomēr minētās tiesību normas nenoteic ne imperatīvus priekšnoteikumus atļaujas došanai bērnam uzturēties pie vecāka, kas bāriņtiesai jāvērtē pirms lēmuma pieņemšanas, ne šādas uzturēšanās ilgumu. Tādējādi bāriņtiesai ir piešķirta rīcības brīvība atļaut vai neatļaut bērnam uzturēties pie vecākiem, kā arī noteikt uzturēšanās laiku, ilgumu. Tomēr, ņemot vērā, ka šādā gadījumā bērna uzturēšanās pie vecākiem tiek atļauta laikā, kad vecākam ir atņemtas aizgādības tiesības, ir jāņem vērā gan aizgādības tiesību atņemšanas un ārpusģimenes aprūpes noteikšanas mērķis, kā arī bērna vislabākās intereses, kas ir prioritāras, proti, vai tieši šāda bērna un vecāka saskarsme nekaitēs bērna veselībai, attīstībai un drošībai.⁵³

Bāriņtiesai ir jāveicina bērna un vecāka saskarsmes kvalitatīva atjaunošana. Bāriņtiesa nevar palikt pasīvs situācijas novērotājs, īpaši apstākļos, ja bērna vecāks ir norādījis bāriņtiesai uz bērna audžuvecāka veicinātām problēmām. Negatīva komunikācija audžuvecāka, bērna vecāka starpā nenoliedzami atstāj iespaidu uz to, kā notiek bērna un vecāka saskarsme, kā tā attīstās ilgtermiņā. Tāpēc, ja bāriņtiesas rīcībā nonāk šādas ziņas un tā jautājumu nerisina, bāriņtiesa nenodrošina bērna tiesību efektīvu aizsardzību.⁵⁴

⁵¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 12. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1042/2022, [ECLI:LV:AT:2022:1012.A420201121.14.L](#), 3. punkts.

⁵² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-606/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.A420175518.16.S](#), 9. punkts.

⁵³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 8. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-347/2014, [A420591612](#), 9. punkts.

⁵⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada sprieduma lietā Nr. SKA-[B]/2022 tēze un 13. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#).

ar bērna tiesībām un interesēm saistītiem jautājumiem tieši attiecībā uz bērna uzturēšanos konkrētajā audžuģimenē, tostarp, piemēram, par bērna izņemšanu no audžuģimenes.⁶¹

Audžuģimenei ir tiesības pārsūdzēt bāriņtiesas lēmumus, kas skar audžuģimenē ievietotā bērna intereses un tiesības par bērna uzturēšanās laiku konkrētajā audžuģimenē, saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25. panta ceturto daļu. Vienlaikus pēc bērna atdošanas no audžuģimenes bioloģiskajiem vecākiem, audžuģimenei saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pantu ir tiesības vērsties tiesā, lai aizsargātu bērna tiesības un tiesiskās intereses.⁶²

Apkopojuma sagatavotāju piebilde: lietā, kurā ar bāriņtiesas lēmumu audžuģimenē (šajā lietā pieteicēja) ievietotajam bērnam tika atļauts uzturēties vecāka (bērna mātes) ģimenē, tika izteikti iebildumi par to, ka lēmumā bāriņtiesa nav noteikusi konkrētu bērna un viņa vecāka saskarsmes kārtību, kā arī lūdza uzlikt par pienākumu satikšanās (starp bērnu un vecāku) organizēt bērnam drošā vidē atbilstošu speciālistu klātbūtnē.

Izskatāmajā gadījumā būtisks apstāklis ir tas, ka ne bērna likumiskais pārstāvis bāriņtiesa, kas lēmumu ir pieņēmusi, ne bērna vecāks, kuram lēmums ir labvēlīgs, šo lēmumu tiesā nepārsūdzēs. Līdz ar to, atzīstot, ka arī audžuģimenei nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt attiecīgo lēmumu, faktiski tiek radīta tāda situācija, kurā šāda lēmuma pārsūdzība vispār nav iespējama. Tomēr no Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmās un otrās daļas izriet, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tostarp pienācīga tiesiskā aizsardzība.⁶³ Tā kā pieteikums ir vērst uz bērna interešu aizsardzību, ir pietiekams pamats atzīt, ka audžuģimenei ir atzīstamas subjektīvās tiesības vērsties tiesā. Tādā veidā var nodrošināt, ka tiks pārbaudīts, vai bāriņtiesas lēmums pieņemts bērna vislabākajās interesēs.⁶⁴

1.4.3.2. Vecāku, kura aizgādības tiesības ir ierobežotas vai apturētas, subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu

Ja bāriņtiesa, savas kompetences ietvaros veicot pārbaudes, nekonstatētu pārkāpumus ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra rīcībā, bet tie tomēr būtu pieļauti, un bērna vecākiem pārtraukto vai atņemto aizgādības tiesību dēļ tos nebūtu iespējams pārsūdzēt tiesā, izveidotos situācija, ka sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrā ievietota bērna intereses paliktu pilnībā neaizsargātas. Tomēr šāda situācija nav savienojama ar bērna īpašo stāvokli.

⁶¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#), 6. punkts. Skat. arī Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 15. oktobra lēmuma lietā Nr. SKA-1599/2019, [ECLI:LV:AT:2019:1015.SKA159919.3.L](#), 7. punktu.

⁶² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 11. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-537/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0211.SKA053722.4.L](#), 4. punkts.

⁶³ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 8. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-299/2006, [A42337205](#), 12. punktu.

⁶⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 15. oktobra lēmuma lietā Nr. SKA-1599/2019, [ECLI:LV:AT:2019:1015.SKA159919.3.L](#), 6. punkts.

Konkrētais gadījums ir izņēmums no vispārīgā. Tādējādi vecākam, lai arī tā aizgādības tiesības ir ierobežotas vai pat atņemtas, ir tiesības bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzībai vērsties tiesā par sociālās aprūpes un rehabilitācijas centra faktisko rīcību.⁶⁵

Situācijā, kad bērna intereses citādi paliktu pilnībā neaizsargātas, vecākam, lai arī tā aizgādības tiesības ir ierobežotas vai pat atņemtas, ir tiesības bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzībai vērsties tiesā.⁶⁶

Ja pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka bērnu tiesību un interešu ievērošana no bāriņtiesas puses netiks nodrošināta, izņēmuma kārtā ir atzīstamas vecāka tiesības iesniegt tiesā pieteikumu savu nepilngadīgo bērnu vārdā. Tomēr šīs tiesības būtu ierobežojamas tikai ar pieteikuma iesniegšanu tiesā. Ja lieta tiek ierosināta, turpmāka pārstāvība būtu nodrošināma, bāriņtiesai ieceļot sevišķo aizbildni.⁶⁷

1.4.3.3. Personas subjektīvās tiesības prasīt iecelt sevi par aizbildni (Civillikuma 235. un 236. pants)

235. Aizbildnība pār nepilngadīgajiem, izņemot šā likuma 229. pantā minēto gadījumu, piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums.

Par tuvākajiem nepilngadīgo radniekiem uzskatāmi tie, kas, šiem nepilngadīgajiem mirstot, būtu viņu likumiskie mantinieki.

Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

236. Ja starp nepilngadīgo radniekiem neatrodas spējīgi vai arī ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž vai atceļ no aizbildņa pienākumu pildīšanas, kā arī ja nepilngadīgajiem nemaz nav radnieku, aizbildņus ieceļ bāriņtiesa no citu personu vidus, un tai jārikojas šajā ziņā pašai no sevis, tiklīdz tā dabū zināt, ka ir tādi pilnīgi bāriņi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

Faktiski pastāvošas tuvas un ģimeniskas attiecības nevar ierobežot vienīgi formālos priekšnoteikumos par savstarpējas radniecības esību, jo īpaši tad, ja individuāla gadījuma apstākļi liek šādas attiecības aplūkot plašākā tvērumā. Jautājumā par aizbildņa iecelšanu neapšaubāmi likums priekšroku tikt ieceltam par aizbildni dod bērna tuvākajiem radniekiem. Tomēr gadījumā, kad bērns, palicis bez vecāku un vecvecāku aizgādības, dzīvojis faktiskās ģimeniskās attiecībās ar personu, neesot tiešai radniecībai, būtu atzīstamas personas subjektīvās tiesības prasīt iecelšanu par bērna aizbildni.

⁶⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1553/2016, [A420139917](#), 13. punkts.

⁶⁶ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. decembra lēmumu lietā Nr. SKA-1553/2016, [680066216](#).

⁶⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 14. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1535/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1214.A420248020.7.L](#), 6. punkts.

Bērna tuvākā radnieka interese nodrošināt šā bērna intereses arī ir aizsargājama, vienlaikus paturot prātā bērna interešu prioritāro raksturu.⁶⁸

Apkopojuuma sagatavotāju piebilde: Konkrētās atziņas kontekstā ir jāņem vērā konkrētās lietas faktiskie apstākļi, proti, ka bērnam konkrētajā gadījumā nebija tuvu radnieku, kas varētu tikt iecelti par aizbildņiem, un bērns ar pieteicēju (bērna vecāsmātes laulāto) bija dzīvojis kopā faktiskās ģimeniskās attiecībās. Vienlaikus ir uzsverams, ka subjektīvās tiesības prasīt iecelšanu par bērna aizbildni šādā situācijā nenozīmē, ka personu bez izvērtēšanas iecels par bērna aizbildni. Tā, izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, Senāts norādīja, ka konkrētajā lietā pieteicējam nepiemīt aizbildņa pienākuma pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības.⁶⁹

Aizbildnības nodibināšana un aizbildņa iecelšana ir saistīti jautājumi, un var būt gadījumi, kad bērna interešu nodrošināšanai nav nošķiramas tuvāko radnieku tiesības prasīt tos iecelt par bērna aizbildni no tiesībām prasīt arī aizbildnības nodibināšanu. Ja bāriņtiesa atsaka nodibināt aizbildnību, šādu lēmumu tiesā nepārsūdzēs ne bāriņtiesa, ne vecāki. Tādēļ, ja tas nepieciešams bērna interešu nodrošināšanai, nepilngadīgā tuvākajiem radniekiem ir subjektīvās tiesības iebilst arī pret bāriņtiesas lēmumu atteikt nodibināt aizbildnību.⁷⁰

Subjektīvās tiesības prasīt iecelšanu par aizbildni ir nepilngadīgā tuvākajiem radniekiem (vai mirušu vecāku izraudzītai personai). Ja bāriņtiesa (pagasttiesa) ir iecēlusi citu personu, iepriekš minētajām personām ir tiesības vērsties tiesā un pārsūdzēt attiecīgo lēmumu. Tiesību normas neizceļ citas personu kategorijas, no kurām būtu izraugāms aizbildnis, līdz ar to citām personām nav šādu subjektīvo tiesību.⁷¹

Atbilstoši Civillikuma 235. pantam tuvākajiem radniekiem gadījumā, ja bērnam ieceļams aizbildnis, pirmajiem piekrīt aizbildnība, izņemot Civillikuma 229. pantā minēto gadījumu. Tātad tuvākajiem radniekiem ir subjektīvās tiesības prasīt, lai viņus iecēļ par bērna aizbildni, ja bērnam ir ieceļams aizbildnis.⁷² Taču arī tādā gadījumā bāriņtiesa lemj par atbilstošākā kandidāta iecelšanu no tuvāko radnieku vidus.

Tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, pamatā ir izdotas ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses, kā arī šā nepilngadīgā tuvāko radnieku intereses nodrošināt

⁶⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 26. marta lēmuma lietā Nr. SKA-857/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0326.SKA085720.5.L](#), tēze un 5. punkts.

⁶⁹ Skat. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 26. marta lēmuma lietā Nr. SKA-857/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0326.SKA085720.5.L](#), 6. punktu.

⁷⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 3. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-935/2016, [670004316](#), tēze un 9. punkts.

⁷¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) tēze un 7. punkts.

⁷² Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 7. punktu.

bērna intereses.⁷³ Tātad subjektīvās tiesības tuvākajiem radiniekiem ir vien tad, ja ir radusies nepieciešamība pēc aizbildņa iecelšanas.⁷⁴

Tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, pamatā izdotas ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses, kā arī šī nepilngadīgā tuvāko radinieku intereses nodrošināt bērna intereses. Tuvākajiem radiniekiem ir subjektīvās tiesības prasīt, lai viņus ieceļ par bērna aizbildni, ja bērnam ir ieceļams aizbildnis.⁷⁵

Turklāt, ja divas personas faktiski vienlaikus tiek apsvērtas kā potenciālie aizbildņi, personai, attiecībā uz kuru pieņemts nelabvēlīgs lēmums (tās iesniegums noraidīts), vēl jo vairāk ir tiesības turpināt izmantot procesuālo kārtību, tostarp tiesas procesu, lai mēģinātu sasniegt savu mērķi tikt ieceltai par aizbildni.⁷⁶

1.4.3.4. Aizbildņa subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu

Bijušajam aizbildnim ir atzīstamas tiesības iebilst pret bāriņtiesas lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, ja tas uzskata, ka lēmums nav pieņemts bērna vislabākajās interesēs, proti – ja pieteikums ir vērsts uz bērna interešu aizstāvību. Ja bijušajam aizbildnim šādas tiesības neatzītu, rastos situācija, ka šāda lēmuma tūlītēja pārsūdzība un kontrole vispār nav iespējama, jo ne vecāki, kuriem atjaunotas aprūpes tiesības, ne arī bāriņtiesa, kas lēmumu ir pieņēmusi, šo lēmumu tiesā nepārsūdzētu. Tomēr bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tai skaitā pienācīga tiesiskā aizsardzība.⁷⁷

⁷³ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 8. punktu.

⁷⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 4. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-743/2014, [67000271423](#), 7. punkts.

⁷⁵ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 3. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-935/2016, [670004316](#), 8. punktu, 2014. gada 4. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-743/2014, [670002714/23](#), 7. punktu, 2007. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-144/2007 ([b.n.](#)) 8. punktu.

⁷⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2021. gada 26. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-666/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0226.A420131520.10.L](#), 7. punkts.

⁷⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 8. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-299/2006, [A42337205](#), tēze un 12. punkts.

2. Adopcija

2.1. Adopcijas būtība un mērķis

Civillikuma 162. pants

162. Nepilngadīga bērna adopcija ir atļauta, ja tā ir bērna interesēs.

Nepilngadīgu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš ir atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai adopcijas kārtībai.

(Trešā daļa izslēgta ar 10.03.2005. likumu.)

(12.12.2002. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.03.2005. un 29.11.2012. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

Eiropas Padomes 1967. gada 24. aprīļa Eiropas Konvencijas par bērnu adopciju 8. panta pirmā un otrā daļa paredz, ka kompetentā iestāde nedrīkst nodibināt adopciju, ja tā nav pārlicināta, ka adopcija atbilst bērna interesēm, kā arī katrā konkrētajā gadījumā kompetentajai iestādei jāpievērš īpaša uzmanība adopcijas uzdevumam – nodrošināt bērnam stabilu un harmonisku dzīves vidi.

Līdzīgs regulējums ir ietverts nacionālajās tiesību normās. Atbilstoši Civillikuma 162. panta pirmajai un otrajai daļai nepilngadīga bērna adopcija ir atļauta, ja tā ir bērna interesēs. Nepilngadīgu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš ir atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Atbilstoši Civillikuma 169. panta piektajai daļai bērna adopcijai ir nepieciešams bāriņtiesas lēmums, ka adopcija ir bērna interesēs. Atbilstoši Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumu Nr. 111 „Adopcijas kārtība”, kas detalizētāk regulē adopcijas kārtību, 2.1. apakšpunktam adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi.⁷⁸

Atbilstoši Civillikuma 162. pantam un turpmākajām Civillikuma normām adopcijas mērķis ir adoptējamam bērnam attiecībā pret adoptētājiem iegūt laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli un adoptētājiem īstenot aizgādību, tas ir, tiesiski kļūt par bērna vecākiem. Adopcija ir patstāvīgs institūts bērnu tiesību aizsardzības jomā, kas nozīmē, ka tas nav tiesiski saistīts vai atkarīgs no kāda cita tiesību institūta šajā jomā, piemēram, audžuģimenes institūta.⁷⁹

⁷⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 6. punkts.

⁷⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#), 8. punkts.

Adopcijas mērķis ir nodrošināt konkrētam bērnam harmonisku dzīves vidi, ģimeniskas attiecības pie personām, kuras spēj bērnam tādu radīt, nevis nodrošināt ģimenei konkrētu bērnu – bērna interešu un tiesību ievērošana prevalē pār personu vēlmi adoptēt bērnu.

Adoptējamā bērna aprūpe ir ne tikai bērna nodrošinājums ar materiāli nodrošinātu dzīves vidi, bet adopcijas gadījumā bāriņtiesai ir jākonstatē, ka adoptētāju un adoptējamā bērna starpā ir izveidojušās patiesas vecāku un bērna attiecības un adoptētāji spēj bērnam nodrošināt harmonisku ģimenisku vidi. Harmoniskas dzīves vides radīšana tostarp nozīmē, ka personai, kuras aprūpē un uzraudzībā atrodas bērns, jāspēj arī līdzsvarot ģimenē augošu bērnu intereses, tādējādi nodrošinot bērnu tiesību ievērošanu.⁸⁰

Taču adopcijas kā iepriekš minēto vajadzību apmierināšanas risinājuma vērtējums nav viennozīmīgs. Tāpēc katra iespējamā adopcija prasa rūpīgu izpēti un ir jāapsver konkrētā situācija, ņemot vērā bērna vislabākās intereses. Turklāt bērna vislabākajām interesēm adopcijas gadījumā ir jābūt svarīgākajam, ne tikai vienkārši primārajam apsvērumam. Nevienas citas intereses, tostarp adoptētāju intereses, nav uzskatāmas par svarīgākām vai pat līdzvērtīgām bērna interesēm.⁸¹

Adopcija ir tiesisks akts, ar kuru kāda persona pieņem citas personas bērnu par savu, un tā rada tādas pašas personiskās un mantiskās tiesības un pienākumus kā radniecība sakarā ar izcelšanos.⁸² Adopcija rada tādas pašas personiskās un mantiskās ģimenes u.c. civiltiesiskās attiecības un citas tiesības un pienākumus kā dabiskā (miesīgā, bioloģiskā) radniecība (...). Ar adopciju izbeidzas tiesiskās un arī faktiskās attiecības starp adoptēto bērnu un viņa miesīgajiem vecākiem un citiem radniekiem pēc izcelšanās. Tādējādi adopcija ir tāds tiesisks akts, kam ir nozīme visās tiesību nozarēs.⁸³

2.2. Adoptētājs

Civillikuma 163. pants

163. Adoptētājam jābūt vismaz divdesmit piecus gadus vecam un vismaz astoņpadsmit gadus vecākam par adoptējamo.

Nosacījumu par adoptētāja minimālo vecumu un pieļaujamo adoptētāja un adoptējamā vecuma starpību var neievērot, ja adoptē sava laulātā bērnu. Tomēr arī šajā gadījumā adoptētājam jābūt vismaz divdesmit vienu gadu vecam.

Šā panta pirmajā daļā noteiktos ierobežojumus var neievērot, ja starp adoptētāju un adoptējamo izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības.

Par adoptētāju nedrīkst būt persona:

- 1) kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;
- 2) kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

⁸⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), tēze un 6. punkts.

⁸¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-215/2013, [A420421012](#), 8. punkts.

⁸² Atsauce uz Vēbers J. 2000 Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 124. lpp.

⁸³ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-97/2014, [C29320005](#), 15.1. punkts. Ar atsauci uz Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 89. lpp.

3) kura atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas to nekārtīgas pildīšanas dēļ;
4) kurai atņemts audžuģimenes vai viesģimenes statuss, jo tā nav pildījusi attiecīgos pienākumus atbilstoši bērna interesēm;
5) kurai ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības;
6) kurai tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus par nepieskaitāmības stāvoklī izdarītu Krimināllikumā paredzētu noziedzīgu nodarījumu.

Lai konstatētu piemērotību adopcijai, bāriņtiesa atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai adopcijas kārtībai ne ilgāk kā sešus mēnešus veic adoptētāja ģimenes izpēti.

(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015. Ceturtās daļas 1. punkts, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, atzīts par spēkā neesošu ar Satversmes tiesas 05.12.2019. spriedumu, kas stājas spēkā 06.12.2019.)

Civillikuma 163. panta ceturtās daļas 1. punkts, kas paredz absolūtu aizliegumu kļūt par adoptētāju personai, kas bijusi sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem ar vardarbību vai tās piedraudējumu, neatbilst samērīguma principam. Tāpēc iestādei ir jāveic katra konkrētā gadījuma individuāls izvērtējums.

Tiesību normas, tostarp Civillikums un Ministru kabineta 2018. gada 30. oktobra noteikumi Nr. 667 „Adopcijas kārtība”, nosaka mehānismu, kā bāriņtiesa var izvērtēt katra konkrētā gadījuma individuālos apstākļus, lai pārliecinātos, vai adoptētāja, kurš iepriekš ir bijis sodīts par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai tās piedraudējumu, personība neliecina par vardarbības risku un no tā izrietošu adoptējamā bērna apdraudējumu. Proti, gadījumā, kad potenciāli adoptējamais bērns jau dzīvo potenciālā adoptētāja ģimenē, bāriņtiesa vienlaikus var vērtēt gan potenciālā adoptētāja personību, gan viņa attiecības ar bērnu, izmantojot arī psihologa un citu speciālistu atzinumus.

Saskaņā ar Civillikuma 171. panta pirmo daļu adopciju apstiprina tiesa, kurai arī ir jāpārliecinās par to, ka adopcija atbilst bērna vislabākajām interesēm. Tātad iespēja izvērtēt, vai persona, kura reiz sodīta par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai tās piedraudējumu, drīkst kļūt par adoptētāju, sasniegtu apstrīdētajā normā ietvertā absolūtā aizlieguma mērķi – bērnu tiesību aizsardzība – tādā pašā kvalitātē. Tādējādi valsts pienākums aizsargāt ikvienu bērnu no vardarbības tiktu izpildīts arī tad, ja par otra laulātā bērna adoptētāju varētu kļūt tāda persona, kura, lai gan iepriekš bijusi sodīta par apstrīdētajā normā minēto noziedzīgo nodarījumu, ar savu attieksmi, uzvedību un rīcību, tostarp attiecībās ar potenciālo adoptējamo, ir apliecinājusi to, ka nerada risku adoptējamā drošībai.⁸⁴

⁸⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-34/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.A420154116.6.S](#), tēze. Skat. arī šī sprieduma 10.–11. punktu. **Apkopoējuma sagatavotāju piezīme:** Šajā lietā Senāts 2018. gada 7. decembrī pieņēma lēmumu lietā Nr. SKA-480/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1207.A420154116.2.L](#), ar kuru tika iesniegts pieteikums Satversmes tiesai par Civillikuma 163. panta ceturtās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110. pantam. Izskatot šo pieteikumu, Satversmes tiesa 2019. gada 5. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-01-01([spriedums pieejams šeit](#)), ar kuru Civillikuma 163. panta ceturtās daļas 1. punkts, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, tika atzīts par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam.

Tā kā adopcija ir juridisks akts, kas rada tiesiskā ziņā pilnvērtīgas vecāku un bērnu attiecības, jo nosaka tādas pašas tiesības un pienākumus personiskajās un mantiskajās ģimenes attiecībās kā dabiskā radniecība, katrā konkrētajā gadījumā ir nepieciešams likumā noteiktajā kārtībā pārliecināties par personas piemērotību būt par adoptētāju.⁸⁵

2.3. Adopcijas process (t. sk. pirmsadopcijas process)

Adopcijas process ir publiski tiesisks process. To uzsāk pēc personas iesnieguma, un tas tiek izskatīts administratīvajā procesā. Ja nav saņemts personas iesniegums un sākts adopcijas process, tad bāriņtiesas rīcība un pieņemtie lēmumi nav skatāmi adopcijas procesa kontekstā.⁸⁶

Jāņem vērā, ka no ģimenes attiecību viedokļa būtiski ir atšķirīgas situācijas, vai bērnu (bērnus) adoptē ģimene, kurā iepriekš nav bijuši bērni, vai tiek adoptēti pavisam mazi bērni, tostarp jaundzimušie, vai arī tiek adoptēts bērns jau apzinīgā vecumā, kurš pats spēj paust viedokli par adopciju, tostarp attiecībām ģimenē. Vēl cita un faktiski sarežģītāka ir situācija, kad ģimene, kurā jau aug pusaudžu vecumu sasniedzis bērns ar savām vēlmēm, interesēm un jau stabilām ģimeniskām attiecībām, vēlas adoptēt bērnu arī apzinīgā vecumā ar savām vajadzībām, interesēm un kurš arī spēj paust savu viedokli par notiekošo. Šādā modelī veidojas ne tikai attiecības starp potenciālo adoptētāju un adoptējamo, bet arī abu bērnu starpā, kā arī mainās adoptētāju un ģimenē jau augošā bērna attiecības.

Bērna vislabāko interešu nodrošināšana šādā situācijā nozīmē vērtēt ne tikai adoptējamā bērna iekļaušanos ģimenē, bet arī ģimenē jau augošā bērna interešu respektēšanu. Proti, ja runa ir par ģimeni, kurā jau aug bērni, tad adopcijas process var ietekmēt arī šos bērnus. Adopcija, kas būtu pretrunā ģimenes citu bērnu interesēm, nav savienojama ar bērnu tiesību ievērošanas principu.⁸⁷

Adoptējamā bērna aprūpe ir ne tikai bērna nodrošinājums ar materiāli nodrošinātu dzīves vidi, bet adopcijas gadījumā bāriņtiesai ir jākonstatē, ka adoptētāju un adoptējamā bērna starpā ir izveidojušās patiesas vecāku un bērna attiecības un adoptētāji spēj bērnam nodrošināt harmonisku ģimenisku vidi. Harmoniskas dzīves vides radīšana tostarp nozīmē, ka personai, kuras aprūpē un uzraudzībā atrodas bērns, jāspēj arī līdzsvarot ģimenē augošu bērnu intereses, tādējādi nodrošinot bērnu tiesību ievērošanu.⁸⁸

Tiesa ir pareizi norādījusi uz tiem apstākļiem, kurus izvērtējot ir nosakāms, vai adopcija konkrētajā ģimenē ir bērna interesēs, tostarp adoptētāju spēju izaudzināt bērnu, adoptētāja un adoptējamā savstarpējo piemērotību, kā arī to, vai ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Minētie apstākļi ir svarīgi, lai nodrošinātu bērna garīgai un intelektuālai attīstībai labvēlīgu un pilnvērtīgu vidi, kas nodrošina bērna sagatavošanu

⁸⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 16. augusta lēmuma lietā Nr. SKA-814/2013, A420311713, 9. punkts.

⁸⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-838/2012, [A420359612](#), tēze.

⁸⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 15. punkts. Ar atsauci uz Apvienoto Nāciju bērnu fonds. Konvencijas par bērnu tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata. 2002, 296. lpp.

⁸⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 16. punkts. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 14. oktobra rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKA-970/2016, [A420407314](#).

patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, turklāt ņemot vērā, ka bērna interesēs ir ne tikai nodrošināt labus dzīves apstākļus, bet arī labvēlīgu sociālo vidi.

Ievērojot apsvērumu par nepieciešamību ilgākā laika posmā rūpīgi izpētīt un izvērtēt visus apstākļus, tostarp adoptētāju spēju izaudzināt bērnu, viņu un bērna savstarpējo piemērotību, tomēr arī atsevišķi notikumi pirmsadopcijas aprūpes laikā var liecināt par to, ka minētie apstākļi faktiski nepastāv, proti, arī daži fakti var liecināt par to, ka adoptētāju un bērna starpā nav izveidojušās patiesas bērna un vecāku attiecības, kas savukārt norāda uz to, ka adopcija nav bērna interesēs, tātad tā nav pieļaujama.⁸⁹

Atbilstoši Civillikuma 164. pantam laulātie bērnu adoptē kopīgi. Adopcijas mērķis ir nodrošināt bērnam ģimenisku vidi, tātad abu vecāku klātbūtni un patiesas bērna un vecāku attiecības ar abiem adoptētājiem. Līdz ar to nav būtiskas nozīmes tam, ka bērnam izveidojušās labas attiecības ar vienu no adoptētājiem.⁹⁰

2.3.1. Piekrišanas došana bērna adopcijai (Civillikuma 169. pants)

169. Ir nepieciešams, lai adopcijai dod savu piekrišanu visi tās dalībnieki:

- 1) adoptētājs;
- 2) adoptējamais, ja viņš ir sasniedzis divpadsmit gadu vecumu;
- 3) adoptējamā vecāki, ja viņiem nav atņemtas aizgādības tiesības;
- 4) aizbildnis.

Māte piekrišanu sava bērna adopcijai nevar dot ātrāk kā sešas nedēļas pēc dzemdībām.

Piekrišanu adopcijai tās dalībnieki bāriņtiesai izsaka personīgi vai arī iesniedz to notariāla akta formā vai ar bāriņtiesā apliecinātu piekrišanu. Piekrišanu adopcijai tās dalībnieki var atsaukt līdz brīdim, kad bērns tiek nodots adoptētāju aprūpē.

(Ceturtdā daļa izslēgta ar 29.10.2015. likumu)

Bērna adopcijai ir nepieciešams bāriņtiesas lēmums, ka adopcija ir bērna interesēs. Bāriņtiesa, pieņemot lēmumu, noskaidro adoptējamā viedokli, ja vien viņš pats spēj to formulēt, kā arī ņem vērā ziņas par adoptētāju, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, mantisko stāvokli, sadzīves apstākļiem, spēju izaudzināt bērnu, kā arī ziņas par adoptējamo, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, veselību, priekštečiem.

Pēc ārzemnieka, kuram nav pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijā, vai ārvalstīs dzīvojošas personas lūguma bērnu var adoptēt ar atbildīgā ministra atļauju un tikai tad, ja Latvijā nav iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē un pienācīgu aprūpi.

(29.11.2012. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.01.2013. un 29.10.2015. likumu, kas stājas spēkā 03.12.2015.)

⁸⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-215/2013, [A420421012](#), 11., 12.punkts. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-870/2012, [A420344312](#), 8. un 10.punktu un 2010. gada 15. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-140/2010, A42676409, 10.punktu.

⁹⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-215/2013, [A420421012](#), 12. punkts.

No Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses izriet nepieciešamība noskaidrot bioloģiskā tēva viedokli par adopciju arī tad, ja viņam vēl formāli nav reģistrēta paternitāte.⁹¹ Nevar piekrist, ka tas vien, ka atbilstoši attiecīgajiem valsts tiesību aktiem nepastāvēja formāls pamats adopcijas atcelšanai, bija pietiekams pamatojums atteikumam atzīt bioloģiskā tēva paternitāti.⁹²

2.3.2. Bērna nodošana adoptētājam

Tas, ka bērns atrodas konkrētā audžuģimenē, nav tiesisks priekšnoteikums bērna nodošanai adopcijā konkrētajai audžuģimenei. Audžuģimene ir bērna pagaidu aprūpes un uzraudzības vieta, līdz bērnam tiek nodrošināta pastāvīga aprūpe, vai nu atgriežoties bioloģisko vecāku ģimenē, vai nodibinot aizbildnību bērnam vai bērnu adoptējot.

Audžuģimene var iebilst iestādes lēmumiem bērna adopcijas jautājumos, piemēram, ja iestāde grasās bērnu nodot adopcijai citām personām, pirms tiek izvērtēts audžuģimenes, ar kuru bērnam ir bijušas ģimenes attiecības, iesniegums par adopciju.⁹³

Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumu Nr. 111 „Adopcijas kārtība” 24. un 25. punkts

24. Adoptētājs 10 dienu laikā pēc iepazīšanās ar adoptējamo bērnu un viņa dokumentiem pieņem lēmumu par bērna ņemšanu aprūpē un uzraudzībā (turpmāk — aprūpe).

25. Ja adoptētājs ņem bērnu aprūpē, adoptētāja dzīvesvietas bāriņtiesa nekavējoties lemj par bērna aprūpes kārtību. Bērnu adoptētāja aprūpē var nodot uz laiku līdz sešiem mēnešiem.

Laikā, kad bērns atrodas pirmsadopcijas procesā, *adoptētāji ir tās personas, kuru aprūpē un uzraudzībā bērns ir nodots*. Aprūpe un uzraudzība, kas detalizētāk regulēta Civillikuma 177. pantā, pamatā ir saistītas ar bērna ikdienas vajadzību nodrošināšanu.

Līdz ar to adoptētāji, kuri pēc adopcijas apstiprināšanas kļūtu par bērna vecākiem, jo adopcija kā juridisks fakts tiesiskā ziņā rada pilnvērtīgas vecāku un bērnu tiesiskās attiecības, pirmsadopcijas procesā ir pakļauti tam tiesiskajam regulējumam, kas attiecas uz bērna vecākiem daļā par bērna aprūpes un uzraudzības īstenošanu. Bērna tiesiskais pārstāvis šajā laikā ir bāriņtiesa, tāpēc adoptētāji nav atbildīgi par bērna personisko un mantisko tiesību un interešu pārstāvību. Tomēr, tā kā pirmsadopcijas laikā bērns *faktiski* atrodas adoptētāju ģimenē, nav pamata uz adoptētājiem raudzīties atšķirīgi kā uz bērna vecākiem

⁹¹ Atsauce uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2020. gada 5. maija sprieduma lietā „Uzbyakov v. Russia”, iesnieguma Nr. [71160/13](#), 106., 118. punktu.

⁹² Senāta Civillietu departamenta 2020. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[D]/2020, 16.4.3.3. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#). Ar atsauci uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2020. gada 5. maija sprieduma lietā „Uzbyakov v. Russia”, iesnieguma Nr. [71160/13](#), 126. punktu.

⁹³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#), tēze un 8.–9. punkts.

jautājumos, kas attiecas uz aprūpes un uzraudzības pienākumu nodrošināšanu, kā arī bērna tiesību ievērošanu kopumā.⁹⁴

2.3.3. Bāriņtiesas kompetence pirmsadopcijas procesā

Pirms bērna adopcijas apstiprināšanas bāriņtiesa veic konkrēto adoptētāju ģimenes izpēti noteiktu termiņu, kas parasti ir seši mēneši, bet var būt arī mazāks laika periods. Tikai pēc ģimenes izpētes, kuras rezultātā tiek secināts, ka adopcija atbilst bērna interesēm, proti, ir konstatējama adoptētāja un adoptējamā bērna savstarpējā piemērotība, kā arī bērnam konkrētajā ģimenē tiek nodrošināta stabila un harmoniska dzīves vide, bāriņtiesa sagatavo atzinumu, ka adopcija ir konkrētā bērna interesēs, un adopcijas process var tikt virzīts tālāk apstiprināšanai tiesā. Tas nozīmē, ka bērna interešu ievērošana adoptētāju ģimenē tādējādi netiek pieņemta kā pastāvoša *a priori*, bet ir jāpārbauda pirmsadopcijas procesā.

Kamēr tiek izvērtēta adoptētāja un adoptējamā bērna savstarpējā piemērotība un tas, vai bērnam adoptētāju ģimenē tiek nodrošināta stabila un harmoniska dzīves vide, bāriņtiesa ir pilnībā atbildīga par adoptējamā bērna tiesību un interešu juridisko pārstāvību, kā arī par to, lai tiktu kontrolēts, kā adoptētāju ģimenē tiek nodrošināta bērna aprūpe un uzraudzība, kā tiek ievērotas bērna tiesības un intereses.⁹⁵

Laikā, kamēr bērns atrodas audžuģimenē vai no audžuģimenes tiek nodots pirmsadopcijas aprūpē, adoptējamā bērna personisko un mantisko tiesību un interešu vienīgais juridiskais pārstāvis ir bāriņtiesa. Tādējādi bāriņtiesai šajā procesā īpaši ir jāraugās, lai tiktu nodrošinātas adoptējamā bērna tiesības un intereses.

Potenciālajiem adoptētājiem bērns tiek nodots tikai aprūpē un uzraudzībā, un šīm personām likums nepiešķir bērna tiesību un interešu pārstāvības tiesības. Tādējādi potenciālie adoptētāji pirmsadopcijas procesā nav bērna juridiskie pārstāvji, bet ir personas, kuru aprūpē un uzraudzībā bērns tiek nodots uz noteiktu laiku, lai izvērtētu, vai adopcija var notikt.

Tas nozīmē, ka pirmsadopcijas laikā, kamēr tiek izvērtēta adoptētāja un adoptējamā bērna savstarpējā piemērotība un tas, vai bērnam adoptētāju ģimenē tiek nodrošināta stabila un harmoniska dzīves vide, tieši bāriņtiesa ir tā institūcija, kas ir pilnībā atbildīga par adoptējamā bērna tiesību un interešu juridisko pārstāvību, kā arī par to, lai tiktu kontrolēts, kā adoptētāju ģimenē tiek nodrošināta bērna aprūpe un uzraudzība, kā tiek ievērotas bērna tiesības un intereses.⁹⁶

⁹⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 12. punkts.

⁹⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), tēze un 7. punkts.

⁹⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 8. punkts.

2.3.4. Pirmsadopcijas procesa izbeigšana (Bāriņtiesu likuma 34. panta pirmās daļas 5. punkts un 57. panta pirmās daļas 3. punkts)

34. pants. Adopcija

(1) Bāriņtiesa lemj par:

[..]

5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;

57. pants. Adopcija

(1) Ja bērnu adoptē Latvijas pilsonis, nepilsonis vai ārzemnieks, kam ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijā, bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā ir deklarēta adoptētāja dzīvesvieta, lemj par:

[..]

3) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;

Bāriņtiesu likuma 34. panta pirmās daļas 5. punkts un 57. panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka bāriņtiesa lemj par pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam. Tiesību normas detalizētāk nenosaka, kādos gadījumos bāriņtiesa lemj par pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu. Tomēr, saprātīgi interpretējot tiesību normas par adopcijas mērķi un pirmsadopcijas procesa būtību, nepārprotami pirmsadopcijas aprūpi nevar turpināt, ja tā nav bērna interesēs, pirmsadopcijas laikā tiek pārkāptas bērna tiesības un ģimenē netiek nodrošināta stabila un harmoniska dzīves vide.⁹⁷

Gadījumā ja pirmsadopcijas laikā bāriņtiesa konstatē vai tai ir pamatotas aizdomas par pret adoptējamo bērnu pieļautu fizisku vai cita veida vardarbību, pirmsadopcijas procesā bāriņtiesa var pieņemt ne tikai koleģiālu lēmumu saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 34. panta pirmās daļas 5. punktu un 57. panta pirmās daļas 3. punktu, bet bāriņtiesas pārstāvim ir tiesības pieņemt arī vienpersonisku lēmumu saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 23. pantu un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27. panta 1. punktu par bērna šķiršanu no konkrētās viņa tiesības un intereses apdraudošās vides. Tā kā bāriņtiesa aizsargā ikviena bērna tiesības un intereses, bāriņtiesai nav pamata rīkoties citādi, ja iepriekš minētie apstākļi konstatēti adoptētāju ģimenē pirmsadopcijas procesā, jo visos gadījumos mērķis ir viens – nodrošināt bērna tiesību un interešu aizsardzību.⁹⁸

Nav pamatots viedoklis, ka bāriņtiesa tikai pēc sešu mēnešu termiņa var lemt par pirmsadopcijas procesa izbeigšanu. Civillikuma 163. panta piektā daļa paredz, ka piemērotības adopcijas konstatēšanai bāriņtiesa ne ilgāk kā sešus mēnešus veic adoptētāja ģimenes izpēti. Tas nozīmē, ka likumdevējs ir izsvēris, ka sešu mēnešu termiņš ir pilnīgi pietiekams, lai konstatētu situāciju ģimenē. Šajā lietā bāriņtiesa bija noteikusi sešu mēnešu termiņu ģimenes izpētei. Bērns pie pieteicējiem atradās četrus mēnešus, tas ir, vairāk nekā pusi no minētā laika. Tas ir pietiekams laika periods, lai konstatētu indikācijas, kas norāda uz iespējamām problēmām savstarpējās attiecībās, un izvērtētu, vai konstatētās problēmas ir atrisināmas

⁹⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 9. punkts.

⁹⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 13. punkts.

vai tomēr ir šķērslis pirmsadopcijas procesa turpināšanai. Ja tiek konstatēti tādi apstākļi, kas norāda, ka pielāgošanās process nav iespējams, kā konkrētajā gadījumā, kad pat pēc psihologu atkārtotām konsultācijām ģimenē augošais bērns kategoriski atsakās pieņemt adoptējamo bērnu un veic pret to fizisku vardarbību, kas nozīmē, ka šādā situācijā cieš gan adoptējamais bērns, gan bioloģiskais bērns, secināms, ka no abu bērnu tiesību un interešu ievērošanas viedokļa ir saprātīgi, ka pirmsadopcijas aprūpe tiek izbeigta, negaidot pirmsadopcijas procesa termiņa beigas.⁹⁹

2.3.5. Aizliegums izmantot paternitātes atzīšanu kā adopcijas alternatīvu

Jautājums par vecāku un bērnu attiecību nodibināšanu gadījumā, ja bērns nav cēlies no konkrētās personas, risināms adopcijas, nevis brīvprātīgas paternitātes atzīšanas kārtībā. Brīvprātīga paternitātes atzīšana ārpusģimenē dzimušam bērnam, personai zinot, ka tas nav viņa bērns, vērtējama kā likumā noteiktās adopcijas kārtības apiešana, jo minētais apstāklis liedz iespēju pārliecināties par atbildētāja (..) piemērotību vecāka pienākumu pildīšanai, un tas var nodarīt kaitējumu bērna interesēm.¹⁰⁰

Civillikuma 155. panta pirmā daļa nav izmantojama, lai apietu likumā noteikto adopcijas procesu, šāda šīs normas piemērošana neatbilstu tās mērķim. Apstāklis, ka adopcijas process aizņem noteiktu laiku, ir otršķirīgs salīdzinājumā ar nepieciešamību adopcijas rezultātā nodrošināt adoptējamo bērnu vislabāko interešu ievērošanu.

Nav pamatots uzskats, ka, konkrētajā gadījumā nepiemērojot Civillikuma 155.panta pirmo daļu, adopcija pretēji Civillikuma 168. pantam tikusi aprobežota. Otra laulātā pakļaušana adopcijas procesam nav uzskatāma par Civillikuma 177. pantā paredzēto tiesību aprobežojumu.¹⁰¹

2.4. Adopcijas sekas un atcelšana

Civillikuma 172. un 173. pants

172. Adoptētais kļūst par adoptētāju ģimenes locekli, un adoptētājs iegūst tiesības īstenot aizgādību. Adoptētajam var piešķirt adoptētāju uzvārdu atbilstoši šā likuma 151. panta noteikumiem. Adoptētājs var lūgt adoptējamā uzvārdam pievienot savu uzvārdu, izņemot gadījumus, kad adoptētajam vai adoptējamam jau ir dubults uzvārds.

Ja adoptējamā vārds neatbilst adoptētāja tautībai vai ir grūti izrunājams, adoptējamā vārdu atļauts mainīt vai tam pievienot otru vārdu, izņemot gadījumus, kad adoptējamam jau ir dubults vārds.

Pēc adoptētāju lūguma tiesa var atļaut mainīt arī adoptējamā personas kodu. Aizliegts mainīt adoptējamā dzimšanas datumu.

(10.03.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

⁹⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#), 18. punkts.

¹⁰⁰ Senāta Civillietu departamenta 2009. gada spriedums lietā Nr. SKC-107/2009. Spriedums pieņemts slēgtā tiesas procesā un nav publicēts.

¹⁰¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 16. augusta lēmuma lietā Nr. SKA-814/2013, A420311713, 10. punkts.

173. Adoptētais bērns un viņa pēcnācēji attiecībā pret adoptētāju un viņa radniekiem iegūst laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli kā personiskajās, tā mantiskajās attiecībās.

Ar adopciju bērnam izbeidzas radniecības attiecības ar vecākiem un viņu radniekiem un ar tām saistītās personiskās un mantiskās tiesības un pienākumi pret viņiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. un 10.03.2005. likumu, kas stājas spēkā 07.04.2005.)

Atjaunojot Civillikuma spēku,¹⁰² vienlaikus tika izdarīti arī atsevišķi grozījumi Ģimenes tiesību daļā,¹⁰³ tostarp par adopcijas tiesisko regulējumu. Civillikuma 172. pantā tika noteikts, ka adoptētais kļūst par sava adoptētāja ģimenes locekli, turklāt adoptētājs iegūst pār viņu vecāku varu. Adoptētais iegūst adoptētāja uzvārdu un visas laulībā dzimuša bērna tiesības, ja adopcijas līgumā nav noteikts citādi.

Civillikuma 173. pants iekļāva vispārējo regulējumu – adoptētais bērns un viņa pēcnācēji attiecībā pret adoptētāju un viņa radniekiem iegūst laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli kā personiskajās, tā mantiskajās attiecībās. Ar adopciju bērnam izbeidzas radniecības attiecības un ar tām saistītās personiskās un mantiskās tiesības un pienākumi pret miesīgajiem vecākiem un viņu radniekiem, ja adopcijas līgumā nav noteikts citādi.¹⁰⁴

Civillikuma 175. pants

175. Adopciju var atcelt tiesa, ja pilngadīgais adoptētais ar adoptētāju vienojušies par adopcijas atcelšanu. Izņēmuma gadījumā adopciju var atcelt arī tad, ja šādas vienošanās nav, taču pilngadīgais adoptētais pierāda, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo nav izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības. Atceļot adopciju, tā izbeidzas ar dienu, kad stājies spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.

(29.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

Tikai tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā var spriest par adopcijas atcelšanu, kā arī radniecības tiesisko attiecību atjaunošanu starp adoptēto un bioloģiskajiem vecākiem, viņu radniekiem, kā arī pirmsadopcijas personas datu atjaunošanu. Saskaņā ar Civillikuma 175. un 176. pantu un Civilprocesa likuma 263. pantu par pieteikumā minētajiem adopcijas jautājumiem var lemt tiesa, izskatot civillietu, nevis administratīvā tiesa. Līdz ar to pieteikums par adopcijas atcelšanu atsakāms pieņemt, jo tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.¹⁰⁵

2.5. Atziņas, kas saistītas ar administratīvā procesa jautājumiem

Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumi Nr. 111 „Adopcijas kārtība” noteic, ka adopcijas process sākas ar to, ka persona iesniedz adopcijas pieteikumu (*noteikumu 12. punkts*). Pēc tam

¹⁰² Atsauce uz likumu „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”. Pieņemts 1993. gada 10. jūnijā. Ziņotājs, Nr. 22/23, 10.06.1993.

¹⁰³ Atsauce uz likumu „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļā”. Pieņemts 1993. gada 25. jūnijā, Latvijas Vēstnesis, Nr. 35. 08.06.1993.

¹⁰⁴ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-97/2014, [C29320005](#), 15.1. punkts.

¹⁰⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 3. marta lēmuma lietā Nr. SKA-641/2015 ([b.n.](#)) 4. punkts, kopsakarā ar lēmuma 2. punktu.

bāriņtiesa veic šīs personas un viņas ģimenes izpēti (*noteikumu 18. punkts*). Pēc izpētes pabeigšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju (*noteikumu 20. punkts*). Šāds lēmums ir administratīvais akts, jo piešķir personai tiesisko statusu – adoptētājs. Tas savukārt dod tiesības turpmāk saņemt ziņas par adoptējamiem bērniem un veikt izvēlētā bērna adopcijas procesu.¹⁰⁶

Apkopojuma sagatavotāju piebilde: Konkrētās atziņas kontekstā ir jāņem vērā, ka ir mainījies tiesiskais regulējums, proti, atziņā minētie noteikumi zaudēja spēku 2018. gada 8. novembrī, kad spēkā stājās Ministru kabineta 2018. gada 30. oktobra noteikumi Nr. 667 „Adopcijas kārtība”, kuru 17., 23. un 24. punkts regulē tos pašus jautājumus, ko atziņā norādītās normas.

Ja lietā nav sākts adopcijas process, tad bāriņtiesas rīcība un pieņemtie lēmumi nav vispār skatāmi šādā kontekstā, un tiesai nav pamata uzskatīt, ka persona ir iesniegusi pieteikumu par administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanu.¹⁰⁷

2.6. Atziņas, kas saistītas ar civilprocesa jautājumiem

Adopcijas apstiprināšana un atcelšana tiek regulēta Civilprocesa likuma 32. nodaļas normās, kurās noteikts personu loks, kas var iesniegt pieteikumu par adopcijas atcelšanu. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 263. panta pirmo daļu tiesa adopciju var atcelt pēc adoptētāja un pilngadīgā adoptētā kopīga pieteikuma.

Civilprocesa likuma sevišķā tiesāšanas kārtība neparedz tiesai kompetenci ne pārvērtēt iestādes akta tiesiskumu, ne arī izšķirt strīdus par adopcijas un tās reģistrācijas tiesiskumu. Skatot pieteikumu par juridiska fakta konstatēšanu, tiesa nevar atcelt adopciju un grozīt radniecības attiecības.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-838/2012, [A420359612](#), 9. punkts.

¹⁰⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-838/2012, [A420359612](#), 14. punkts.

¹⁰⁸ Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-504/2010 (b.n.) 7. punkts.

3. Bērna tiesību aizsardzības princips un bērna uzklausišana

3.1. Bērnu tiesību aizsardzības princips (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pants)

6. pants. Bērna tiesību aizsardzības princips

(1) Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

(2) Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šīs personas ievēro bērna labākās intereses visās darbībās, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu:

1) novērtējot jebkuru ar bērnu saistītu gadījumu;

2) rīkojoties jebkādā ar bērnu saistītā lietā;

3) pieņemot jebkuru lēmumu saistībā ar bērnu.

(2¹) Nosakot bērna labākās intereses, nepieciešams tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina:

1) bērnam emocionāli tuvas, pastāvīgas, ģimeniskas attiecības;

2) bērna vajadzībām un spējām atbilstošu izglītību;

3) bērna vajadzībām atbilstošu veselības aizsardzību;

4) bērna vecumam, emocionālajām un fiziskajām vajadzībām atbilstošu aprūpi;

5) atbalstu bērna līdzsvarotai garīgajai un fiziskajai attīstībai;

6) iespēju bērnam attīstīt savu individualitāti, spējas un intereses;

7) bērna līdzdalību ar viņu saistītu lēmumu pieņemšanas procesos;

8) bērna viedokļa uzklausišanu un ievērošanu atbilstoši bērna vecumam, briedumam un spējai viedokli formulēt;

9) bērna pasargāšanu no lojalitātes konflikta;

10) drošu vidi, kurā bērnam augt un attīstīties, aizsardzību no vardarbības, apdraudējuma, antisociālas uzvedības un atkarību ietekmes;

11) bērna identitātes saglabāšanu;

12) bērna atbildības izjūtas veidošanu;

13) citus bērna attīstībai un labklājībai nozīmīgus apstākļus.

(3) Bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām. Institūciju sadarbības organizēšanu un kārtību, kādā īstenojama bērnu tiesību aizsardzība, nosaka Ministru kabinets.

(4) Bērna ārpusģimenes aprūpes laikā tiek veikti nepieciešamie pasākumi bērna un vecāku atkalapvienošanās nodrošināšanai.

(5) Darbība vai bezdarbība, kuras rezultātā netiek ievērotas bērna tiesības (bērna atstāšana bez minimāliem iztikas līdzekļiem, pajumtes, aprūpes, aizbildnības), vai citas darbības, kas ierobežo bērna personiskās vai īpašuma tiesības un brīvības, uzskatāmas par amorālām un pretlikumīgām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 15.05.2003., 17.03.2005., 02.03.2017. un 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.)

3.1.1. Bērnu tiesību prioritāte

Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada 20. novembra Bērnu tiesību konvencijas 3. panta pirmā daļa noteic bērnu tiesību prioritāti. Latvijas Republikas Satversmes 110. pantā paredzētais valsts pienākums aizsargāt bērnu tiesības ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kura 6.panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Ievērojot minēto, tiesām visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, uzmanība vispirms jāvelta tam, lai vislabāk

nodrošinātu bērna intereses (jāveicina labvēlīgi apstākļi veselīgai un normālai fiziskai, intelektuālai, tikumiskai, garīgai un sociālai attīstībai brīvības, cieņas un materiālās nodrošinātības gaisotnē).¹⁰⁹

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pantā ir nostiprināts princips, ka tajās tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Minētais likums arī nosaka, ka bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību (*10. panta pirmā daļa*), un ka bērnam ir tiesības uz pastāvīgu dzīvesvietu (*10. panta trešā daļa*).

Bērna interešu prioritātes princips ir nostiprināts arī Bērnu tiesību konvencijas 3. panta 1. punktā, paredzot, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, uzmanība vispirms tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.¹¹⁰

Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 3. panta pirmo daļu visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm.¹¹¹

Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta otrajai daļai bērna tiesības un intereses ir prioritāras ikvienā jautājumā, kas skar bērnu.

Arī judikatūrā saistībā ar strīdiem, kas skar bērna tiesības, atzīts, ka pamatkritērijam ir jābūt bērna interesēm.¹¹²

No bērnu tiesību prioritātes principa izriet arī prasība lietās, kas saistītas ar bērna tiesību aizsardzību, izskatīt nekavējoties (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta pirmā daļa*). Līdz ar to bērna tiesības un intereses tiek ievērotas, ja tiesas nolēmums tiek izpildīts bez liekas kavēšanās. Jebkāda kavēšanās nebūtu šīm interesēm atbilstoša.¹¹³ Senāts ir atzinis, ka šie secinājumi ir attiecināmi uz jebkuru lietu, kurā ir runa par tiesas nolēmuma izpildi ar bērnu tiesībām saistītos jautājumos.¹¹⁴

¹⁰⁹ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada 30. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-2407/2014, C29802713, 6. punkts. Skatīt arī Senāta Civillietu departamenta 2014. gada rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-2795/2014 5. punktu. Lēmums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹¹⁰ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada sprieduma lietā Nr. SKC-2715/2014 11.1. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā., 2012. gada sprieduma lietā Nr. SKC-652/2012 9.2. un 9.3. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹¹¹ Senāta Civillietu departamenta 2018. gada sprieduma lietā Nr. SKC-405/2018 9. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹¹² Senāta Civillietu departamenta 2021. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[D]/2021 10. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#). Ar atsauci uz Senāta Civillietu departamenta 2014. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[A]/2014 12. punktu. [Spriedums pieejams šeit](#).

¹¹³ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 27. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1142/2015, [A420307114](#), 13. punktu.

¹¹⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1598/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1221.A420294117.19.S](#), 17. punkts. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 16. aprīļa blakus lēmuma lietā Nr. SKA-681/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0416.A420213416.3.BL](#), 5.punktu.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pantu tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras, un visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Jebkuras citas prioritātes atzīšana bez nopietna iemesla un attaisnojuma nav pieļaujama.¹¹⁵ Arī Bērnu tiesību konvencija kā primāro apsvērumu attiecībās ar bērnu izvirza bērna vislabāko interešu ievērošanu (*Konvencijas 3. pants*), tostarp saskarsmē ar vecākiem (*Konvencijas 9. pants*).¹¹⁶

Nenoliedzami tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras (sk. *Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmo daļu*), t.i., visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses (sk. *Bērnu tiesību konvencijas 3. panta 1. punktu*).¹¹⁷

3.2.2. Bērna vislabākās intereses

Bērna intereses un bērna viedoklis nav viens un tas pats. Bērna intereses, vērtējot objektīvi, var nesakrist ar bērna paša vēlmēm jeb viņa subjektīvo viedokli.¹¹⁸

Katrā gadījumā, kad jāpieņem lēmums, kas skar bērna intereses, objektīvi jānoskaidro, kādas ir bērna labākās intereses konkrētajā situācijā. Tas nozīmē, ka iestādei jāveic detalizēts ģimenes situācijas izvērtējums, ieskaitot faktiskus, emocionālus, psiholoģiskus, finansiālus un medicīniskas dabas faktoros, un jāveic izsvērts un saprātīgs katras iesaistītās personas, arī bērna, interešu izvērtējums, lai noskaidrotu bērnam vispiemērotāko risinājumu.¹¹⁹

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta 2.¹ daļas 1. punktu, nosakot bērna labākās intereses, jātiecas uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina bērnam emocionāli tuvas, pastāvīgas, ģimeniskas attiecības. Nosakot bērna labākās intereses, jāņem vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina drošu vidi, kurā bērnam augt un attīstīties, aizsardzību no vardarbības, apdraudējuma (*6. panta 2.¹ daļas 10. punkts*).

¹¹⁵ Atsauce uz Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. [2019-01-01](#) 23.1. punktu, 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. [2018-21-01](#) 16.2. punktu.

¹¹⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 17. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-700/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0217.A420207818.24.S](#), 10. punkts.

¹¹⁷ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada sprieduma lietā Nr. SKC-2678/2014 9.1. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹¹⁸ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[D]/2020 tēze. [Spriedums pieejams šeit](#).

¹¹⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 17. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-531/2015, [A420290114](#), 5. punkts. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1020/2014 7. punktu. Lēmums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

Līdz ar to, lemjot par to, vai bērnam ir atļaujams noteiktā laikā nakšņot pie vecāka, ir jāatrod līdzsvars starp bērna un vecāka ģimenes saišu uzturēšanu un bērna drošības aizsardzību. Šim izsvērumam jābūt vērstam uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu.¹²⁰

3.2. Bērna uzklauššana (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmā daļa un 20. panta otrā daļa)

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmā daļa

Bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklauštam, kā arī tiesības uz apziņas un ticības brīvību. Bērna reliģisko piederību nosaka vecāki.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta otrā daļa

Bērnam tiek dota iespēja tikt uzklauštam jebkādās ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās vai nu tieši, vai ar sava likumiskā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas starpniecību.

3.2.1. Vispārīgas atziņas

Lietās par aprūpes (šobrīd aizgādības) tiesību atņemšanu un aizbildņa iecelšanu bērns, kuru skar attiecīgie lēmumi, ir pieaicināms kā trešā persona. Viņa procesuālās tiesības praktiski īsteno viņa likumiskais pārstāvis. Taču likumiskā pārstāvja pieaicināšana vienlaikus nenozīmē, ka procesā kā lietas dalībnieks ir pieaicināts arī bērns. Spriedums lietā var ietekmēt bērna tiesību apjomu, tāpēc tieši viņam piemīt tiesībspēja, kuru īsteno attiecīgajā brīdī esošais likumiskais pārstāvis, kas lietas izskatīšanas laikā, piemēram, var mainīties.¹²¹

15 gadus sasniegusi persona uzskatāma par intelektuāli nobriedušu, lai pati arī piedalītos procesā par aprūpes tiesību atņemšanu un aizbildņa iecelšanu. Tāpēc šāda vecuma nepilngadīgas personas uzklauššana ir būtiska.¹²²

Lietās, kurās ir iesaistīts bērns, viņš var piedalīties pats personīgi vai pastarpināti. Pastarpināta piedalīšanās iespējama likumiskā pārstāvja vai attiecīgās institūcijas personā. Tas nozīmē, ka bērni nav vienmēr jāaicina uz tiesu viņu viedokļa uzklauššanai par lietā izskatāmo jautājumu.¹²³

¹²⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada sprieduma lietā Nr. SKA-774/2022 8. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹²¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 10. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-66/2008, [A42552906](#), 10. punkts.

¹²² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 10. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-66/2008, [A42552906](#), tēze un 10. punkts.

¹²³ Senāta Civillietu departamenta 2014. gada sprieduma lietā Nr. SKC-2715/2014 11.4. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā., 2012. gada rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-367/2012, 5. lpp. Lēmums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta otrajai daļai bērnam tiek dota iespēja tikt uzklaustam jebkādās ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās vai nu tieši, vai ar sava likumiskā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas starpniecību.

Atbilstoši Eiropas Padomes 1996. gada 25. janvāra Konvencijas par bērnu tiesību piemērošanu 3. pantam, ja bērnam ir atbilstoša izpratne, viņam ir jāsaņem informācija par attiecībā uz viņu izskatāmā jautājuma būtību, ir jānodod iespēja izteikt viedokli, kā arī viņam ir jābūt informētam par izlemjamā jautājuma iespējamām sekām. Atbilstoši minētās Konvencijas 6.panta „c” punktam tiesai bērna viedoklim ir jāpiešķir nozīme, proti, tas ir jāvērtē kā būtisks.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā izteikta atziņa, ka, pieņemot jebkāda veida lēmumus, kas skar bērnu, ir svarīgi uzklaustīt viņa viedokli. Šis pienākums var atšķirties atkarībā no bērna vecuma vai brieduma pakāpes. Taču, pat ja atbildīgās iestādes nolēm, ka attiecīgajā situācijā bērna viedokli nav iespējams vai nav nepieciešams uzklaustīt klātienē, tas nenozīmē, ka šo viedokli nav nepieciešams vai nav iespējams noskaidrot citādi (piemēram, piesaistot psihologu).¹²⁴

Bērna interešu ievērošana ir cieši saistīta ar katra bērna tiesībām tikt uzklaustam jebkurā institūcijā, kur tiek izskatīti jautājumi, kas skar viņa intereses. Turklāt bāriņtiesai kā specializētai iestādei bērnu tiesību aizsardzībā ir būtiska loma taisnīgā un objektīvā tiesas procesā.¹²⁵

Gan Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmā daļa, gan Bērnu tiesību konvencijas 12. pants noteic bērna tiesības tikt uzklaustam. Īpaši svarīga ir bērna viedokļa uzklaustīšana, lemjot par bērna aprūpes tiesībām. Taču bērna viedokļa uzklaustīšana un vērā ņemšana ir īstenojama atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei, ievērojot arī to, vai bērns pats spēj izteikt savu viedokli (sk. *Bērnu tiesību konvencijas 12. panta pirmo daļu*). Ievērojot minēto, bērna uzklaustīšana var notikt gan tieši, gan pastarpināti, proti, ar pārstāvja vai atbilstošas iestādes starpniecību.¹²⁶

Bērns var tikt uzklaustīts tiešā veidā tiesā. Lietās, kurās ir iesaistīts bērns, tāpat kā jebkurā administratīvajā lietā ir jānodrošina objektīvās izmeklēšanas princips un efektīva procesa vadība. Tomēr šo procesu specifika ir tāda, ka jebkura tieša uzklaustīšana tiesas sēdē vai jebkuru citu pierādījumu iegūšana ar bērna iesaisti ir rūpīgi jāvērtē, vai tā nav pretēja bērna vislabāko interešu ievērošanai. Līdz ar to tiesai pilnvērtīgi jānoskaidro lietas apstākļi, vienlaikus nekaitējot bērna vislabākajām interesēm. Tādējādi to, vai bērna viedoklis tiesai ir jānoskaidro tieši, izlemj tiesa, ievērojot katras konkrētās lietas apstākļus, arī bērna vecumu, brieduma pakāpi, un vai tieša uzklaustīšana nekaitēs bērnam.¹²⁷

¹²⁴ Senāta Civillietu departamenta 2017. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[H]/2017 10.1. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#). Ar atsauci uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2003. gada 8. jūlija spriedumu lietā „Sahin v. Germany”, iesnieguma Nr. 30943/96.

¹²⁵ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[F]/2020 7.1.1. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#).

¹²⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 8. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-347/2014 ([A420591612](#)) 10. punkts. Ar atsauci uz Aperāne K. 21. panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 305.–307. lpp.

¹²⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-343/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0117.A420294419.13.S](#), 20. punkts.

Bērnu viedokli uzklaustīt ne tikai tieši, bet arī pastarpināti tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnus, paredz arī starptautiskās tiesību normas. Tā Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gadā pieņemtās Bērnu tiesību konvencijas 12. pants noteic, ka dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, turklāt bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei. Šai nolūkā bērnam tiek arī dota iespēja tikt uzklaustītam jebkādas ar bērnu saistītas iztiesāšanas vai administratīvās izmeklēšanas gaitā *vai nu tieši, vai ar pārstāvja vai attiecīga orgāna starpniecību* nacionālajās procesuālajās normās paredzētajā kārtībā.¹²⁸ Bērna, kas nav sasniedzis 15 gadu vecumu, dalībai procesā Administratīvā procesa likuma 21. panta otrā daļa izvirza īpašus procesuālus nosacījumus, ka ieceļams sevišķais aizbildnis, kas uzklausa bērna viedokli un dara to zināmu tiesai.¹²⁹

Vienlaikus ne minētā, ne citas tiesību normas neaizliedz administratīvā procesa dalībniekam, kas ir jaunāks par 15 gadiem, piedalīties tiesas sēdē. Tas, vai bērna interesēs ir atrasties tiesas zālē, ņemot vērā konkrētajā lietā izskatāmā jautājuma raksturu, kā arī bērna vecumu, ir jāizlemj tiesai.¹³⁰

Ja persona ir sasniegusi 15 gadu vecumu, viņa viedokļa uzklaustīšana atbilstoši Administratīvā procesa likuma 21. panta trešajai daļai ir iespējama arī tieši tiesas sēdē. Tomēr, tā kā bērnu intereses tiesiskajās attiecībās, kurās ir iesaistīti bērni, ir prioritāras, tiesai, kas izskata lietu, katrā konkrētā gadījumā ir jāvērtē, vai bērna viedokļa *tieša* uzklaustīšana nevar kaitēt bērna interesēm, it īpaši ievērojot bērna veselības, tostarp psiholoģisko, stāvokli. Ja tieša uzklaustīšana neatbilst bērna interesēm, viedoklis jānoskaidro pastarpināti.¹³¹

Ja jauniešs procesa laikā sasniedz pilngadību, viņam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 21. pantam piemīt procesuālā rīcībspēja, t.i., spēja pašam īstenot savas procesuālās tiesības un izpildīt procesuālos pienākumus.¹³²

3.2.2. *Tieša un pastarpināta bērna uzklaustīšana*

Lietās, kurās ir iesaistīts bērns, tāpat kā jebkurā administratīvajā lietā ir jānodrošina objektīvās izmeklēšanas princips un efektīva procesa vadība. Tomēr tiesai lietas apstākļi pilnvērtīgi jānoskaidro, vienlaikus nekaitējot bērna vislabākajām interesēm. To, vai bērna viedoklis tiesai ir jānoskaidro tieši, izlemj tiesa, ievērojot katras konkrētās lietas apstākļus, arī bērna vecumu, brieduma pakāpi, un vai tieša uzklaustīšana nekaitēs bērnam.¹³³

¹²⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-428/2009, [A42681507](#), 12. punkts.

¹²⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 8. aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-329/2015, [A420507913](#), 10. punkts.

¹³⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 16. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-513/2008, [A42548607](#), 14. punkts.

¹³¹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), 12. punkts.

¹³² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 14. marta lēmuma lietā Nr. SKA-54/2007, [A42399505](#), 11. punkts.

¹³³ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-343/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0117.A420294419.13.S](#), 20. punkts. Skatīt arī Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), tēzi un 12. punktu.

No Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta trešās daļas, kas nosaka, ka bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam jebkādas ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās, izriet, ka lietās, kurās ir iesaistīts bērns, viņš var piedalīties pats personīgi vai pastarpināti. Pastarpināta piedalīšanās iespējama likumiskā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas personā.

Tiesai, kas izskata lietu, katrā konkrētā gadījumā ir jāvērtē, vai bērna viedokļa *tieša* uzklautāšana nevar kaitēt bērna interesēm, it īpaši ievērojot bērna veselības, tostarp psiholoģisko, stāvokli. Ja tieša uzklautāšana neatbilst bērna interesēm, viedoklis jānoskaidro pastarpināti.¹³⁴

Atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 12. pantam dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, turklāt bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei. Ievērojot minēto regulējumu, Senāts ir atzinis, ka lietā ir ņemams vērā bērna viedoklis atbilstoši bērna vecumam un briedumam. Ja bērns ir nobrieduša pusaudža vecumā, tad viņa viedoklim ir jābūt noteicošam.¹³⁵ Vienlaikus jebkura bērna viedoklis, arī pusaudža, nenoliedzami ir jāvērtē no katra bērna attīstības īpatnību viedokļa, kā arī jāvērtē, vai bērna viedoklis nav ietekmēts un vairs objektīvi nepauž paša bērna uzskatus, bet ir citu personu iespaidots.¹³⁶

Piemēram, vērtējot bērna rakstiski paustu viedokli, nozīme piešķirama arī tam, vai pēc bērna vārdiem pierakstītais vai bērna paša rakstītais teksts atbilst bērna konkrētā vecumposma runas saturam.¹³⁷ Tāpat, ja audio un video ierakstu veikšanas laikā bērns atradies viena vecāka ietekmes sfērā, tāpēc bērna viedoklis, kas atspoguļots šajos ierakstos, var nebūt objektīvs.¹³⁸

Jo ilgāk mazā vecumā bērns dzīvo kopā ar konkrētu audžuģimeni, jo augstāka ticamība, ka viedokli vairāk ietekmēs audžuģimene. Turklāt, pat ja audžuģimene to nedara apzināti, bērns konkrētā vecumposma attīstības dēļ var būt pārņēmis audžuģimenes komunikācijas stilu un viedokli.¹³⁹

¹³⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#), tēzi un 12. punktu.

¹³⁵ Atsauce uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-457/2008, [A42527807](#), 12. punktu.

¹³⁶ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 5. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-1471/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1005.A420212519.14.S](#), 10. punkts. Skatīt arī Senāta Civillietu departamenta 2020. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[F]/2020 7.1.2. punktu. [Spriedums pieejams šeit](#), Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 15. maija sprieduma lietā Nr. SKA-960/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0515.A420157819.13.S](#), 12. punktu. Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 17. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-700//2020, [ECLI:LV:AT:2020:0217.A420207818.24.S](#), 19. punktu. Skatīt arī Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 15. janvāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-140/2010, A42676409, 11. punktu, Ar atsauci uz Senāta 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-457/2008, [A42527807](#), 12. punktu.

¹³⁷ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 29. jūnija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-915/2015, [A420286314](#), 7. punkts kopsakarā ar 2.4. punktu.

¹³⁸ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 3. marta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-372/2014, [A420350413](#), 26. punkts.

¹³⁹ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-343/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0117.A420294419.13.S](#), 21. punkts.

Apkopojuma sagatavotāju piebilde. Konkrētajā spriedumā šī atziņa tika izteikta kontekstā ar bērna dzīvošanu kopā ar vienu no vecākiem, tomēr apkopojuma sagatavotāju ieskatā minētā atziņa ir piemērojama arī tad, ja bērns dzīvo audžuģimenē.

Lietā par aizgādības tiesību jautājumiem jaunieša viedoklis ir noteicošais. Tiesai ir jāpamato, kāpēc jaunieša viedoklis, kuram būtu jābūt noteicošam, par tādu netiek uzskatīts. Ja tiesa uzskata, ka jaunieša viedoklis ir ticis ietekmēts vai sniegts nepatiess viedoklis, tad tiesai tas ir jākonstatē ar konkrētiem pierādījumiem lietā un savs viedoklis jāargumentē.¹⁴⁰

Bērna viedokļa izzināšana ar eksperta psihologa starpniecību ir viens no drošākajiem veidiem bērna patiesās gribas noskaidrošanai. Turklāt Civillikuma 178.¹ panta otrā daļa šo pienākumu tieši pašai tiesai neuzliek.¹⁴¹

Nedz Civillikumā, nedz arī Civilprocesa likumā nav izvirzītas īpašas prasības, kādā veidā bērna viedoklis ir noskaidrojams.¹⁴²

3.2.3. Bērna viedoklis un tā vērtēšana

Lai gan bērna viedoklis ir svarīgs, tomēr bērna viedoklis nav identisks bērna labāko interešu jēdzienam, kā arī bērna viedokļa uzklauššana un respektēšana nenozīmē, ka tiesai jāspriež tā, kā bērns vēlas.

Turklāt bērna viedoklis ir jāvērtē, ņemot vērā ne tikai bērna vecumu, bet arī viņa individuālās personības iezīmes, uztveres īpatnības un viedokļa paušanas apstākļus, tostarp, vai bērna viedokli nav ietekmējušas citas personas, parasti – vecāki. Vērtējums jāveic, novērtējot apstākļus un pierādījumus vispusīgi, to kopumā, iedziļinoties pierādījumu būtībā, ņemot vērā tiesisko apziņu, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem, kā to paredz Civilprocesa likuma 97. panta pirmā daļa.

Ir jāņem vērā, ka, jo ilgāk nav iespējams nodibināt kontaktu (un tikmēr aizbildnis vai audžuģimene, pie kura bērns atrodas, var noskaņot bērnu), jo neobjektīvāks var kļūt bērna viedoklis.¹⁴³

Apkopojuma sagatavotāju piebilde. Konkrētajā spriedumā šī atziņa tika izteikta kontekstā ar bērna dzīvošanu kopā ar vienu no vecākiem, tomēr apkopojuma sagatavotāju ieskatā minētā atziņa ir piemērojama arī tad, ja bērns dzīvo audžuģimenē vai pie aizbildņa.

¹⁴⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 5. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-1471/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1005.A420212519.14.S](#), tēze un 10. punkts.

¹⁴¹ Senāta Civillietu departamenta 2015. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[B]/2015 15.4. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#).

¹⁴² Senāta Civillietu departamenta 2014. gada sprieduma lietā Nr. SKC-2715/2014 11.4. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹⁴³ Senāta Civillietu departamenta 2020. gada sprieduma lietā Nr. SKC-[D]/2020 16.5.1. un 16.5.2. punkts. [Spriedums pieejams šeit](#). Ar atsauci uz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 27. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-1142/2015, [A420307114](#), 14.punktu.

Lemjot par aprūpes tiesību atjaunošanu, noteikti ņemams vērā bērna viedoklis atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei. Ja bērns ir nobrieduša pusaudža vecumā, viņa viedoklim jābūt noteicošajam. Ja tiesa izlemj pretēji bērna viedoklim, tiesai tas īpaši ir jāmotivē.¹⁴⁴

Apkopojuuma sagatavotāju piebilde. Konkrētais spriedums ir pieņemts 2008. gadā, kad jēdziena „aizgādības tiesības” vietā tika lietots jēdziens „aprūpes tiesības”.

Lai varētu objektīvi secināt, vai bērna viedoklis lietā ir ņemams vērā, ir jāvērtē, vai bērna viedoklis nav ietekmēts. Lai arī var piekrist argumentam, ka piecgadīgs bērns pats spēj paust viedokli, tomēr sava vēl salīdzinoši mazā vecuma dēļ bērna viedokli pamatā formē tās ģimenes uzskati, kurā bērns dzīvo.¹⁴⁵

Senāta Civillietu departaments savā judikatūrā ir norādījis, ka vairākus gadus veci atzinumi, arī bāriņtiesā sastādītie, nav pietiekami pierādījumi un apliecinājumi bērna patiesās gribas noskaidrošanai.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-457/2008, [A42527807](#), tēze un 12.punkts.

¹⁴⁵ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada sprieduma lietā Nr. SKA-774/2022 14. punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

¹⁴⁶ Senāta Civillietu departamenta 2015. gada sprieduma lietā Nr. SKC-995/2015 13.punkts. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā. Ar atsauci uz Senāta Civillietu departamenta 2014. gada spriedumu lietā Nr. SKC-1422/2014. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.

Izmantoto nolēmumu saraksts

Administratīvo lietu departamenta nolēmumi

1. 2022. gada 12. oktobra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-1042/2022, [ECLI:LV:AT:2022:1012.A420201121.14.L](#)
2. 2022. gada 11. februāra lēmums lietā Nr. SKA-537/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0211.SKA053722.4.L](#)
3. 2022. gada 20. janvāra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-541/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0120.A420273920.14.L](#)
4. 2022. gada 17. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-343/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0117.A420294419.13.S](#)
5. 2022. gada spriedums lietā Nr. SKA-774/2022. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
6. 2022. gada spriedums lietā Nr. SKA-[B]/2022. [Spriedums pieejams šeit.](#)
7. 2021. gada 26. februāra lēmums lietā Nr. SKA-666/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0226.A420131520.10.L](#)
8. 2020. gada 29. decembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-1624/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1229.SKA162420.3.L](#)
9. 2020. gada 14. decembra lēmums lietā Nr. SKA-1535/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1214.A420248020.7.L](#)
10. 2020.gada 5.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-1471/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1005.A420212519.14.S](#)
11. 2020. gada 15. maija spriedums lietā Nr. SKA-960/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0515.A420157819.13.S](#)
12. 2020. gada 26. marta lēmums lietā Nr. SKA-857/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0326.SKA085720.5.L](#)
13. 2020. gada 17. februāra lēmums lietā Nr. SKA-700/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0217.A420207818.24.S](#)
14. 2020. gada 31. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-606/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.A420175518.16.S](#)
15. 2020. gada 31. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-34/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.A420154116.6.S](#)
16. 2019. gada 15. oktobra lēmums lietā Nr. SKA-1599/2019, [ECLI:LV:AT:2019:1015.SKA159919.3.L](#)
17. 2019. gada 12. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-77/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0612.A420228514.4.S](#)
18. 2019. gada 12. aprīļa lēmums lietā Nr. SKA-1124/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0412.A420143819.9.L](#)
19. 2018. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. SKA-1598/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1221.A420294117.19.S](#)
20. 2018. gada 21. novembra lēmums lietā Nr. SKA-1588/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1121.A420188918.9.L](#)
21. 2018. gada 8. novembra spriedums lietā Nr. SKA-885/2018, [ECLI:LV:AT:2018:1108.A420256416.4.S](#)
22. 2018. gada 28. maija rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-1258/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0528.A420165617.12.L](#)
23. 2018. gada 16. aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-681/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0416.A420213416.2.S](#)
24. 2017. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. SKA-1182/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1229.A420218516.2.S](#)
25. 2017. gada 23. maija lēmums lietā Nr. SKA-427/2017, [68002571611](#)
26. 2017. gada 28. aprīļa rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-600/2017, [A420288915](#)
27. 2016. gada 30. decembra lēmums lietā Nr. SKA-1553/2016, [A420139917](#)
28. 2016. gada 29. decembra lēmums lietā Nr. SKA-1483/2016, [680034016](#)
29. 2016. gada 3. jūnija lēmums lietā Nr. SKA-935/2016, [670004316](#)
30. 2015. gada 29. jūnija rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-915/2015, [A420286314](#)
31. 2015. gada 17. aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-531/2015, [A420290114](#)
32. 2015. gada 8. aprīļa rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-329/2015, [A420507913](#)
33. 2015. gada 3. marta lēmums lietā Nr. SKA-641/2015 ([b.n.](#))
34. 2014. gada 26. novembra spriedums lietā Nr. SKA-1032/2014, [A420377813](#)
35. 2014. gada 4. jūnija lēmums lietā Nr. SKA-743/2014, [67000271423](#)
36. 2014. gada 8. maija rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-347/2014, [A420591612](#)
37. 2014. gada 3. marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-372/2014, [A420350413](#)
38. 2013. gada 4. decembra spriedums lietā Nr. SKA-775/2013, [A420509212](#)
39. 2013. gada 16. augusta lēmums lietā Nr. SKA-814/2013, [A420311713](#)
40. 2013. gada 21. februāra spriedums lietā Nr. SKA-215/2013, [A420421012](#)
41. 2012. gada 12. novembra lēmums lietā Nr. SKA-838/2012, [A420359612](#)
42. 2010. gada 1. septembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-834/2010, [A42859509](#)
43. 2010. gada 15. janvāra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-140/2010, [A42676409](#)
44. 2009. gada 26. oktobra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-543/2009, [A42549008](#)
45. 2009. gada 3. jūlija spriedums lietā Nr. SKA-428/2009, [A42681507](#)
46. 2009.gada 12. marta spriedums lietā Nr. SKA-182/2009, [A42439708](#)

47. 2008.gada 16. oktobra spriedums lietā Nr. SKA-513/2008, [A42548607](#)
48. 2008. gada 23. septembra spriedums lietā Nr. SKA-457/2008, [A42527807](#)
49. 2008. gada 10. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-66/2008, [A42552906](#)
50. 2007. gada 14. marta lēmums lietā Nr. SKA-54/2007, [A42399505](#)
51. 2007. gada 16. janvāra lēmums lietā Nr. SKA-144/2007 (b.n.)
52. 2006. gada 8. jūnija lēmums lietā Nr. SKA-299/2006, [A42337205](#)
53. 2006. gada 21. marta spriedums lietā Nr. SKA-57/2006, A42183004

Civillietu departamenta nolēmumi

1. 2021. gada spriedums lietā Nr. SKC-[D]/2021. [Spriedums pieejams šeit.](#)
2. 2020. gada 14. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-647/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0414.C73474319.13.S](#)
3. 2020. gada 31. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-147/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0131.C68314217.10.S](#)
4. 2020. gada spriedums lietā Nr. SKC-[F]/2020. [Spriedums pieejams šeit.](#)
5. 2020. gada spriedums lietā Nr. SKC-[D]/2020. [Spriedums pieejams šeit.](#)
6. 2018. gada spriedums lietā Nr. SKC-405/2018. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
7. 2018. gada spriedums lietā Nr. SKC-299/2018. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
8. 2017. gada 30. maija lēmums lietā Nr. SKC-1400/2017 (b.n.)
9. 2017. gada spriedums lietā Nr. SKC-[H]/2017. [Spriedums pieejams šeit.](#)
10. 2015. gada spriedums lietā Nr. SKC-[B]/2015. [Spriedums pieejams šeit.](#)
11. 2015. gada spriedums lietā Nr. SKC-995/2015. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
12. 2014. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. SKC-2407/2014, C29802713
13. 2014. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-97/2014, [C29320005](#)
14. 2014. gada rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-2795/2014. Lēmums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
15. 2014. gada spriedums lietā Nr. SKC-2715/2014. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
16. 2014. gada spriedums lietā Nr. SKC-2678/2014. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
17. 2013. gada 17. maija spriedums lietā Nr. SPC-24/2013, C29581012
18. 2012. gada spriedums lietā Nr. SKC-652/2012. Spriedums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
19. 2012. gada rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-367/2012. Lēmums nav publicēts, jo pieņemts slēgtā tiesas procesā.
20. 2011. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. SKC-374/2011, C04370406
21. 2011. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. SKC-373/2011, C04334506
22. 2011. gada 28. septembra spriedums lietā Nr. SKC-268/2011, C06065806
23. 2010. gada 24. februāra spriedums lietā Nr. SKC-504/2010 (b.n.)
24. 2009. gada spriedums lietā Nr. SKC-107/2009. Spriedums pieņemts slēgtā tiesas procesā un nav publicēts.